

3. Ogólna charakterystyka fauny województwa zachodniopomorskiego

Różnorodność fauny zachodniopomorskiej determinują specyficzne warunki fizjograficzne regionu - jego położenie geograficzne, rzeźba terenu, warunki hydrologiczne, klimat, szata roślinna, wpływające bezpośrednio na zróżnicowanie i charakter biotopów stanowiących siedliska zwierząt. Rozmaitość siedlisk wiąże się z występowaniem w województwie zachodniopomorskim długiej strefy pobraża Bałtyku wraz z wyspami Uznam i Wolin, szeregiem jezior mierzejowych i rzek przymorskich, rozbudowanego estuarium odrzańskiego, bagnistego odcinka dolnego biegu Odry, oraz urozmaiconą subglacialną rzeźbą terenu Pojezierza Zachodniopomorskiego. Formacje polodowcowe, będące skutkiem działania zlodowacenia bałtyckiego, w szczególności stadiału pomorskiego wywarły największe piętno na ukształtowaniu krajobrazu województwa, zaś związane z nimi biotopy należą do najbardziej typowych dla naszego regionu. Rejony moren czołowych charakteryzuje pofałdowana rzeźba terenu, ze wzgórzami tworzącymi lokalnie dość znaczne deniwelacje. Formacje moreny dennej stanowią dominującą strukturę geologiczną w regionie. Typowymi elementami krajobrazu Pomorza Zachodniego są często towarzyszące tworom morenowym, liczne bezodpływowe zbiorniki wodne i mokradła. Tereny te cechuje również występowanie sieci rynien glacialnych, zajmowanych obecnie przez torfowiska, bagienne olsy, rzeki i liczne jeziora rynnowe. Mniej zróżnicowany krajobraz reprezentują w województwie rozległe równiny zastoiskowe wokół Zalewu Szczecińskiego, oraz tereny sandrowe występujące głównie w rejonie Drawy i Piławy. Stosunkowo łagodny klimat Pobraża i Niziny Szczecińskiej, zapewniający krótkie i ciepłe zimy, umożliwia w tych rejonach zimowanie wielu cennych gatunków ptaków wodnych, w tym rzadkich u nas świstuna *Anas penelope* ohara *Tadorna tadorna*, helmiatki *Netta rufina* czy szlachara *Mergus serrator*. Jak ważnym zimowiskiem dla ptaków jest nasz region wykazały badania ornitologów z Zachodniopomorskiego Towarzystwa Przyrodniczego, według których w rejonie Pomorza Zachodniego zimuje do 54 tys. osobników ogorzałki *Aythya marila* (co stanowi 30% całej populacji zimującej w Europie), blisko 51 tys. czernica *Aythya fuligula* (6% europejskiej populacji zimą), 23 tys. nurogęsi *Mergus merganser* (7% wszystkich zimujących ptaków tego gatunku w Europie) i ponad 11 tys. kormoranów *Phalacrocorax carbo*. Łącznie odnotowali oni zimowanie 40 gatunków. Największe znaczenie dla zimujących ptaków wodnych ma Zalew Szczeciński wraz z deltą Świny (do 100 tys. ptaków), dolina dolnej Odry (do 55 tys. ptaków), jeziora: Miedwie i Dąbie oraz Zalew Kamieński (20–35 tys. ptaków).

Istotnym czynnikiem kształtującym skład i liczebność fauny regionu jest sposób zagospodarowania przestrzeni, rozumianej jako szeroki wachlarz oddziaływań o charakterze antropogenicznym, zmieniających charakter środowiska naturalnego bezpośrednio na poziomie lokalnym, jak i pośrednio poprzez procesy o charakterze globalnym. W niektórych przypadkach kondycja gatunków zaliczanych do rodzimej fauny jest efektem szerszych zmian środowiskowych (jak np. zmiana klimatu, zanieczyszczenia atmosfery), lub jest uzależniona od sytuacji panującej na obszarach znajdujących się poza naszym regionem, na które zwierzęta okresowo migrują. Jednym z takich gatunków jest rożeniec *Anas acuta*, u którego z przyczyn regresu w skali całego kraju upatruje się poza lokalnymi uwarunkowaniami środowiskowymi. Jednym z aspektów antropopresji wpływających na wielkość niektórych populacji jest ponadto ich bezpośrednia eksploatacja (łowiectwo, rybactwo, kłusownictwo, kolekcjonerstwo), oraz celowe zabiegi regulujące liczebność gatunków uznanych za szkodliwe, lub stanowiących konkurencję (zwłaszcza rybożernych ptaków jak kormoran, czy czapla *Ardea cinerea*). Z kolei reakcją dziko żyjących populacji na zachodzące zmiany środowiskowe jest adoptowanie się do alternatywnych siedlisk, w tym procesy synurbanizacji. Klasycznym przykładem tego zjawiska jest przeniesienie się populacji lęgowych jerzyka *Apus apus* na tereny miejskie.

Pomimo, że fauna Pomorza Zachodniego budzi zainteresowanie przyrodników od ponad stu lat (tu warto wymienić nazwisko prekursora ochrony przyrody na Pomorzu - Paula Robiena) stan poznania fauny w obrębie poszczególnych grup taksonomicznych jest bardzo zróżnicowany, zarówno w odniesieniu do składu gatunkowego, rozmieszczenia, jak i liczebności poszczególnych populacji. Stosunkowo najwięcej wiadomo na temat awifauny herpetofauny i ichtiofauny, najmniej o bezkręgowcach. Należy jednak nadmienić, że nawet w przypadku najlepiej poznanych grup zwierząt zgromadzone informacje można uznać za niewystarczające i

szacunkowe. Wśród ssaków, ściślejszej kontroli poddawane są gatunki zwierzyny łownej, wiedza na temat występowania i liczebności drobnych *Mamalia* jest cząstkowa. Ważnym źródłem informacji zwłaszcza dotyczących lokalnych populacji ptaków i płazów są waloryzacje faunistyczne gmin województwa zachodniopomorskiego. Choć prowadzone w ich ramach prace terenowe miały głównie charakter inwentaryzacyjny, determinowany szerokim zakresem i terenem badań oraz wynikający z postawionego celu wyznaczenia najcenniejszych przyrodniczo obszarów w województwie, dają one możliwość określenia sytuacji szeregu cennych gatunków fauny w naszym regionie. Ich niewątpliwą zaletą jest ponadto zdefiniowanie istniejących oraz potencjalnych zagrożeń dla rodzimej fauny w odniesieniu do konkretnych, lokalnych środowisk. Informacje na temat rozmieszczenia i liczebności poszczególnych gatunków zwierząt można odnaleźć także w literaturze naukowej, dotyczą one jednak zwykle wybranych grup taksonomicznych, stanowiących przedmiot zainteresowania badaczy i są ograniczone do niewielkich obszarów, lub nawet pojedynczych obiektów przyrodniczych. Panujące obecnie trendy w nauce ograniczyły prowadzenie prac typowo faunistycznych, popularnych jeszcze w latach 60-tych i 70-tych XX w. Stąd wiele danych literaturowych ma już znaczenie historyczne. Ograniczona liczba specjalistów (zwłaszcza zajmujących się bezkręgowcami), mogących prowadzić tego typu badania jest również jedną z przyczyn słabego poznania niektórych grup taksonomicznych skali regionu. Kolejnym potencjalnym źródłem wiedzy o faunie zachodniopomorskiej są plany ochrony parków narodowych i krajobrazowych, rezerwatów, czy obszarów chronionych w ramach programu Natura 2000 (ostoje ptasie i siedliskowe). Różnią się one stopniem szczegółowości i wielkością obiektów, dla których zostały sporządzone (dotyczą one zarówno np. niewielkich jezior, lub torfowisk, na których ustanowiono rezerваты przyrody, jak i rozległe obszary ostoi obejmującej zasięgiem teren kilku gmin), ich niewątpliwą zaletą jest sporządzenie charakterystyk fauny na obszarach najbardziej wartościowych przyrodniczo w województwie. Niestety nie wszystkie takie tereny posiadają ww. dokumentację, a w wielu przypadkach jest ona niepełna i wymaga uzupełnień. Przed dwoma laty na terenach leśnictw leżących w obrębie województwa zachodniopomorskiego odbyła się zakrojona na szeroką skalę akcja inwentaryzacji niektórych gatunków zwierząt, których ochrona wymaga tworzenia specjalnych obszarów ochrony, zgodnie z wytycznymi tzw. Dyrektywy Siedliskowej (Dyrektywy Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 roku w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory). Przeprowadzone prace przyczyniły się znacząco do zlokalizowania na terenie Pomorza Zachodniego nowych stanowisk szeregu cennych gatunków owadów, mięczaków, płazów i ssaków. Wyniki inwentaryzacji nie zostały jednak opublikowane, co ogranicza użyteczność tych danych. Wkład do poznania lokalnej fauny wnoszą działania prowadzone przez miłośników przyrody i organizacje przyrodnicze. W ich ramach odbywają się akcje liczenia lęgów bociana białego na terenie Pomorza Zachodniego, czy też kontrola i ochrona populacji wodniczki na terenie Karsiborskiej Kępy prowadzona przez OTOP. Rozmaitość źródeł danych, przyjętych metodyk ich pozyskania i sposobu prezentacji, oraz czasami ograniczona ich dostępność utrudniają stworzenie pełnego, syntetycznego obrazu stanu fauny województwa. Przedstawienie precyzyjnych danych dotyczących poszczególnych populacji bez przeprowadzenia skoordynowanych działań badawczych w skali regionu jest wręcz niemożliwe. Na potrzeby niniejszego opracowania zdecydowano się na ujęcie wielkości omawianych populacji w sposób opisowy, umożliwiający jednak określenie kondycji danej populacji. W razie możliwości zostaną przytoczone dane liczbowe, które należy jednak traktować jako orientacyjne. Przyjętym ogólnie systemem określającym szacunkowo liczebność danego taksonu jest ujęcie go w skali od „bardzo nielicznej”, poprzez „nieliczna”, „umiarkowanie liczna”, „liczna” do „bardzo licznej”. Należy tutaj zaznaczyć, że kategorie te mają różne znaczenie liczbowe dla poszczególnych gatunków zwierząt, wynikającą z odmiennej pojemności środowiska dla określonych taksonów, uzależnionej od ich pozycji w ekosystemie, zajmowanej niszy ekologicznej, biologii, a także całkowitej wielkości populacji. Tak też są rozumiane przez autorów źródłowych opracowań nie posługujących się konkretnymi danymi liczbowymi. O ile bowiem kilkadziesiąt drapieżnych błotniaków stawowych *Circus aeruginosus* odnotowanych w gminie można uznać za liczną populację, to egzystowanie w niej kilkudziesięciu kaczek krzyżówek *Anas platyrhynchos* należy uznać co najwyżej za umiarkowanie liczną, lub wręcz nieliczną. Inny wymiar przyrodniczy ma gniazdowanie kilkunastu

par ginącej wodniczki *Acrocephalus paludicola* niż tej samej liczby ptaków należących do spokrewnionego z nią, lecz dużo pospolitszego gatunku trzcinniczka *Acrocephalus scirpaceus*. Za pochodną wielkości populacji można także przyjąć ujmowaną w niektórych opracowaniach częstość występowania. Gatunki obserwowane sporadycznie są prawdopodobnie bardzo nieliczne, z kolei „częste”, lub „pospolite” można uznać za liczne lub bardzo liczne. Ze względu jednak na dużą mobilność niektórych gatunków zwierząt, istnieje możliwość kilkukrotnej obserwacji tego samego zwierzęcia, jest więc to metoda szacowania populacji dużo mniej precyzyjna i była traktowana z dużą ostrożnością. Podobną zasadę przyjęto także w odniesieniu do liczby stanowisk gatunków stwierdzonych na danym terenie, zakładając że obszary o wyższej liczbie stanowisk danego gatunku oferują lepsze warunki siedliskowe i występująca na nich populacja ma większy potencjał niż zajmująca tereny z niższą liczbą stanowisk. Ponieważ zasada ta jest prawdziwa wyłącznie w przypadku względnie podobnych liczebności osobników występujących na stanowiskach, w estymacji prowadzonej na podstawie np. danych z raportów faunistycznych, opierano się na połączonym współczynniku liczby stanowisk i szacowanej, ogólnej liczebności danej populacji w rejonie. Pozwoliło to na wyznaczenie regionów województwa mających największe znaczenie dla niektórych gatunków.

Rozmieszczenie ważniejszych gatunków fauny odniesiono generalnie do mniejszych, zwartych, jednorodnych w charakterze obszarów o dużym znaczeniu faunistycznym, administracyjny podział na gminy, lub geograficzny na mezoregiony traktując, jako pomocnicze. Uwzględniono także pojedyncze stanowiska, jeśli były one unikatowe. Przyjęte kryteria uwzględniają integralność siedlisk, którą często z oczywistych względów nie brano pod uwagę przy wytyczaniu granic jednostek administracyjnych - np. teren Zalewu Szczecińskiego i ujścia Odry jest dzielony przez 5 gmin i jeden powiat miejski, zaś Jez. Bytyń Wielki, czy Miedwie przez 3 sąsiadujące ze sobą gminy. Koncentracja ciekawszych elementów fauny występuje zwykle na pewnych obszarach gmin obejmujących bardziej wartościowe biotopy, mające często powiązania z podobnymi środowiskami na terenie innej gminy (przykładem są tu choćby doliny rzeczne). Z kolei w przypadku gatunków występujących w dużym rozproszeniu, odniesienie się do podziału administracyjnego jest wystarczające dla zobrazowania miejsc liczniejszego występowania w województwie tych gatunków fauny. Niemniej w przypadku każdego taksonu starano się wskazać gminę charakteryzującą się najwyższą jego liczebnością.

Jakość fauny zachodniopomorskiej wyznacza przede wszystkim udział w niej gatunków uznanych za zagrożone wyginięciem w skali kraju, czy też świata. W wytypowaniu tych taksonów oparto się na najnowszych zestawach fauny opublikowanych w formie „Polskiej czerwonej księgi zwierząt” i „Czerwonej listy gatunków ginących i zagrożonych w Polsce” pod redakcją prof. Z. Głowacińskiego (2001). Przyjęto przy tym zaproponowany przez autorów podział na kategorie zagrożeń:

- EX – gatunek wymarły na terenie województwa
- CR – zagrożony krytycznie
- EN – zagrożony
- VU – umiarkowanie zagrożony
- NT – bliski zagrożenia
- LC – najmniejszej troski (spośród zagrożonych)
- DD – o statusie niejasnym, ze względu na brak pełnych danych.

Kategorie CR, EN, VU - są łączone w grupę wyższego ryzyka, podczas gdy NT i LC tworzą grupę LR- mniejszego ryzyka

W opracowaniu uwzględniono ponadto występowanie gatunków wymienionych w II załączniku Dyrektywy Siedliskowej (Dyrektywy Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 roku w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory) i I Załączniku Dyrektywy Ptasiej (Dyrektywy Rady 79/409/EWG z dnia 2 kwietnia 1979 roku w sprawie ochrony dzikich ptaków), jako gatunków zasługujących na uwagę ze względu na konieczność ochrony ich siedlisk w całej Europie, oraz wybranych gatunków rzadkich, chronionych lub ważnych dla przyrody zachodniopomorskiej. Łącznie wyszczególniono sto siedemdziesiąt gatunków bezkręgowców, dwudziestu czterech przedstawicieli ichtiofauny, cztery gatunki płazów, dwa gadów, osiemdziesiąt osiem gatunków ptaków, oraz trzydzieści osiem gatunków ssaków.

3.1. Bezkręgowce

Jest to najliczniejsza i najbardziej rozpowszechniona, a jednocześnie najłabiej rozpoznana grupa systematyczna zwierząt w województwie zachodniopomorskim, w istocie nie jest nawet precyzyjnie znana liczba gatunków należących do poszczególnych grup systematycznych. Składa się na to szereg przyczyn - począwszy od samego bogactwa taksonów (szacuje się, że samych chrząszczy *Coleoptera* w Polsce występuje ok. 7,5 tys. gatunków), poprzez skomplikowane metodyki odłowu i trudności w ich oznaczaniu, co wiąże się z niewielką liczbą specjalistów, po występowanie w bardzo zróżnicowanych siedliskach, często o bardzo ograniczonym areale. Niewielkie rozmiary i skryty tryb życia części gatunków utrudniają obserwacje w terenie podczas prowadzenia ogólnych prac waloryzacyjnych. Poniżej przedstawiono krótki przegląd najcenniejszych gatunków fauny bezkręgowej.

3.1.1. *Hirudina* (Pijawki)

Na terenie województwa zachodniopomorskiego stwierdzono występowanie 3 cennych gatunków pijawek *Hirudo medicinalis* (pijawka lekarska), *Dina lineata* i *Dina stschegolewi*. Paradoksalnie najlepiej poznana jest populacja pijawki lekarskiej, posiadającej najwyższą wśród *Hirudina* kategorię zagrożenia – VU. Wynika to z łatwości jej identyfikacji, oraz nie unikania, jako formy krwio pijnej kontaktu z człowiekiem. Jest to gatunek eurytopowy, spotykany w drobnych zbiornikach, małych jeziorach, litoralu jezior, zastoiskach rzek, a nawet kanałach melioracyjnych. Na terenie województwa stwierdzono występowanie *H. medicinalis* w ponad dwudziestu gminach, w większości przypadków na pojedynczych, izolowanych stanowiskach. Obszarem najliczniejszego występowania pijawki lekarskiej była gmina Nowogard, w której stwierdzono 23 stanowiska (były to najczęściej drobne zbiorniki), powiązanych w kilka kompleksów - najważniejsze z nich zlokalizowano koło Krasnołęki, Sikorek, Osowa, Stajsina, Trzechła i Czermnicy. Na jednym ze stanowisk odnotowano jednorazowo nawet kilkanaście osobników, co może świadczyć o dość licznej jak na ten gatunek populacji w tamtym rejonie. Na całym obszarze województwa jest to gatunek nieliczny.

Dina lineata i *Dina stschegolewi* – pomimo niższego statusu zagrożenia (LR) ich obecność stwierdzono jedynie w kilku gminach położonych w rejonie Zalewu Szczecińskiego i dolnego biegu rzeki Odry. Wielkość populacji, jak i jej rozprzestrzenienie w województwie nie jest znane, lecz prawdopodobnie charakteryzuje się większym zasięgiem, niż wynikającym z niepełnych danych literaturowych.

3.1.2. *Crustacea* (Skorupiaki)

Najcenniejszymi przedstawicielami skorupiaków w zachodniopomorskim były: *Astacus astacus* (rak szlachetny), *Astacus leptodactylus* (rak błotny), *Mysis relicta*, *Pallasea quadrispinosa* oraz *Talitrus sulcatus* (zmieraczek plażowy). Pierwszy gatunek - *A. astacus* reprezentuje jedyną formę rodzimą raków, jest jednocześnie największym z wszystkich obecnie dziko żyjących gatunków. Posiada wysokie wymagania środowiskowe (wody I klasy czystości), chętnie zasiedlając mniejsze rzeczki, stawy i żwirownie. Podobnie jak rak błotny jest zaliczany do gatunków zagrożonych wymarciem (VU). Wykazywany z bardzo nielicznych lokalizacji w kilku gminach województwa zachodniopomorskiego. Największą ich liczbę (po 3 stanowiska) odnotowano w gminach Biały Bór i Drawsko Pomorskie (przy czym ta ostatnia lokalizacja wymaga weryfikacji). Część znanych stanowisk powstała w wyniku programu restytucji tego gatunku na terenie Pomorza Zachodniego, nie zawsze zakończonych sukcesem. Przykładem jest tu Stare Czarnowo, gdzie z pierwotnych trzech stanowisk, zostało tylko jedno. Rak błotny pojawił się w Polsce w wyniku introdukcji, stając się cennym elementem lokalnej fauny. Jest bardziej tolerancyjny na warunki środowiskowe, niż rak szlachetny, jednak zanika na Pomorzu Zachodnim. Najnowsze badania dr Śmietany wykazują dwa istniejące obecnie stanowiska w gminach Gryfice i Pyrzyce, dane literaturowe wskazujące inne lokalizacje np. w gm. Chojna, Cedynia, Lipiany są niepewne. Przyczyną regresji populacji obu gatunków raków jest głównie wypieranie ich przez pospolitego w naszych wodach raka pręgowatego *Orconectes limosus*

będącego nosicielem śmiertelnej dla naszych raków choroby zwanej dżumą raczą. Oba gatunki należy uznać za skrajnie nieliczne, zanikające - dotyczy to zwłaszcza raka błotnego.

Mysis relicta i *Pallasea quadrispinosa* są gatunkami reliktowymi występującymi w dużych, mezotroficznych jeziorach zachodniopomorskich. Większą liczbą stanowisk charakteryzuje się obunóg *P. quadrispinosa* - którego stwierdzono w jeziorach Miedwie, Komorze, Drawsko, Ińsko, Lubie, Siecino. Lasonóg *M. relicta* charakteryzuje się zdecydowanie mniejszym arealem występowania - odnotowano go w jeziorach Drawskie i Lubie, być może występuje także w jeziorze Ińsko. Oba gatunki zostały zaklasyfikowane do kategorii NT.

Talitrus sulcatus (zmieraczek plażowy) jest ściśle chronionym gatunkiem obunoga, bytującym w wilgotnej strefie plaż wybrzeża bałtyckiego. Jego efektywny obszar bytowania w Polsce ogranicza się do powierzchni ok. 2 km². W Zachodniopomorskim stwierdzono jego występowanie wzdłuż całego wybrzeża Bałtyku, niemniej od lat odnotowuje się spadek liczebności i arealu jego występowania w efekcie narastającego ruchu turystycznego.

Nowymi gatunkami skorupiaków dla Pomorza Zachodniego w ciągu ostatnich lat stały się krab wełnistoreki (*Eriocheir sinensis*), oraz rak sygnałowy (*Pacifastacus leniusculus*). Pierwszy jest jednym z dwóch gatunków krabów w Polsce, dokąd został zawleczony w wodach balastowych z Dalekiego Wschodu i jest jednocześnie obecnie największym przedstawicielem skorupiaków w naszych wodach. Drugi z gatunków – rak sygnałowy został sprowadzony w celach hodowlanych. Krab wełnistoreki skolonizował obszar Zalewu Szczecińskiego, tworząc tam niewielką, lecz stabilną populację. Ponieważ jest obdarzony dużą mobilnością, jest obecnie odnotowywany nawet w jez. Miedwie, rejonie dolnej Odry i na obszarze gm. Manowo. Rak sygnałowy został sprowadzony do Polski w celu zastąpienia w hodowli rodzimych raków, jego zaletą była odporność na dżumę raczą. Niestety sam jest jej nosicielem, dlatego też jego pojawienie się w wodach otwartych województwa zaobserwowane w Drawie i jez. Dubie w rejonie Drawna dodatkowo zmniejsza szanse zachowania rodzimych raków. Innymi nowymi gatunkami dla Pomorza Zachodniego są przedstawiciele obunogów: *Dikerogammarus villosus*, *D. haemobaphes*, oraz *Gammarus tigrinus*, oraz *Pontogammarus robustoides*. Skorupiaki te bardzo dynamicznie zwiększają swój zasięg, występując już w zasadzie w całym odcinku dolnej Odry. Ich wpływ na rodzimą faunę jest w chwili obecnej trudny do zweryfikowania, jednak ich pojawienie (a zwłaszcza *D. villosus*) jest związane ze spadkiem liczebności i częstości występowania w Odrze rodzimego kielża *Gammarus roeselii*. Kolejnym napływowym gatunkiem skorupiaków odnotowanym w dolnym biegu Odry jest niewielka, słodkowodna krewetka *Atyaephyra desmaresti* pierwotnie zasiedlająca zlewnię Morza Śródziemnego i dokonująca ekspansji z zachodu, poprzez kanały łączące systemy rzeczne Europy.

3.1.3. Odonata (Ważki)

Spośród 72 gatunków występujących w Polsce, na Pomorzu Zachodnim znanych jest około 50. Do najcenniejszych przedstawicieli tych owadów a terenie województwa należą:

nazwa łacińska	nazwa polska	kategoria zagrożenia*	status ochronny*
<i>Nehalennia speciosa</i>	iglica mała	EN	OG
<i>Coenagrion ornatum</i>	łątka ozdobna	CR	OG
<i>Cercion lindenii</i>	łątka jeziorna	LC	brak
<i>Sympecma paedisca</i>	straszka północna	brak	OG
<i>Cordulegaster boltonii</i>	szklarnik leśny	VU	OG
<i>Leucorrhina pectoralis</i>	zalomka większa	brak	DR/OG
<i>Leucorrhina albifrons</i>	zalomka białoczarna	LC	OG
<i>Leucorrhinia caudalis</i>	zalomka spłaszczona	NT	OG
<i>Ophiogomphus cecilia</i>	trzepla zielona	brak	DR/OG
<i>Aeshna affinis</i>	żagnica południowa	LC	brak
<i>Aeshna caerulea</i>	żagnica północna	EN	OG
<i>Arshna viridis</i>	żagnica zielona	LC	OG
<i>Aeshna juncea</i>	żagnica torfowa	DD	brak

<i>Aeshna subarctica</i>	żagnica torfowiskowa	NT	OG
--------------------------	----------------------	----	----

* DR - wymieniony w II załączniku Dyrektywy Siedliskowej, OG - gatunek chroniony

* pozostałe skróty wyjaśnione na str. 47

Gatunki te preferujące różne typy biotopów łączą większe wymagania środowiskowe niż większość pospolitych gatunków ważek, licznie spotykanych w pobliżu różnego typu zbiorników wodnych, rzek, podmokłych łąk i torfowisk. Iglica mała zasiedla torfowiska z łąkami drobnych turzyc, szklarnik leśny to reobiont żyjący nad czystymi, dość wartkimi strumieniami i rzeczkami. Podobne preferencje siedliskowe wykazuje trzepla zielona bytując głównie nad śródleśnymi odcinkami mniejszych rzek o zróżnicowanej strukturze roślinności przybrzeżnej i piaszczystym dnie. Żagnica zielona utrzymuje się w pobliżu zbiorników porośniętych osoką aleosowatą. Miedzianopierś arktyczna, zalotka większa, żagnice torfowa i torfowiskowa są związane z różnego typu torfowiskami, mszarami, dystoficznymi jeziorkami i stawami. Najbardziej występującymi gatunkami na terenie województwa są łątka ozdobna (stwierdzona na terenie Drawieńskiego Parku Narodowego), łątka jeziorna (Barlinecko-Gorzowski Park Krajobrazowy), żagnica północna (zaobserwowana w gminach Szczecinek i Borne Sulinowo) i południowa (Szczecinek, Borne Sulinowo, Nowogródek Pomorski), szklarnik leśny (pojedyncze stanowiska w gm. Stepnica i Barlinek na terenie Barlinecko-Gorzowskiego Parku Krajobrazowego), oraz iglica mała znana z kilku stanowisk na terenie województwa (gm. Świdwin - mszar śródleśny w rejonie Bystrzyna, rezerwat Dolina Pięciu Jezior w gminie Połczyn-Zdrój, a także w gminach: Tuczno (rejon Drawieńskiego Parku Narodowego), Borne Sulinowo i Czaplina (na obszarze Drawskiego Parku Krajobrazowego). Lokalizacja niezwykle rzadkiej u nas łątki ozdobnej na terenie Drawieńskiego Parku Narodowego jest prawdopodobnie nieaktualna, bowiem po odnalezieniu jednego osobnika, prowadzone później poszukiwania w celu weryfikacji stanowiska nie przyniosły rezultatu. Unikatowe jest również stanowisko łątki jeziornej w obrębie Barlinecko-Gorzowskiego Parku Krajobrazowego, ponieważ znajduje się na północnym skraju zasięgu tego gatunku (odkrytego w Polsce stosunkowo niedawno i znanego zaledwie z 30 stanowisk, położnych w środkowo-zachodniej części kraju). Należy więc przypuszczać, że jest ono jedynym w naszym regionie. *Aeshna affinis* jest gatunkiem dość często spotykanym na południu kraju - sporadycznie zalatującym na teren północnej Polski i nie tworzącym tam stałej populacji. Bardzo trudna do oceny jest sytuacja na terenie województwa szklarnika leśnego (*Cordulegaster boltonii*), brakuje bowiem aktualnych danych - doniesienie o jego występowaniu w rejonie gm. Barlinek pochodzi sprzed 30 lat i nie został on odnaleziony podczas późniejszych badań, niewiele też wiadomo o stanowisku zlokalizowanym się w gm. Stepnica. Nie ulega wątpliwości, że jest to gatunek na naszym terenie skrajnie nieliczny. Rangę fauny zachodniopomorskiej podnosi występowanie na obszarze województwa siedlisk *Nehalennia speciosa*. Gatunek ten jest uznawany przez specjalistów za jeden z cenniejszych w kraju, wskazujący na wysoką wartość przyrodniczą terenów, które zasiedla. Niestety nie wszystkie stanowiska tej najmniejszej krajowej ważki są objęte odpowiednią formą ochrony. Do rzadszych ważek w zachodniopomorskim należą ponadto *Aeshna subarctica* i *Leucorrhinia caudalis*. Pojedyncze stanowiska żagnicy torfowiskowej stwierdzono w kilku gminach (m.in.: Świdwin, Stare Czarnowo, Bierzwnik, Borne Sulinowo, Tuczno, Ińsko) - w większości na terenach istniejących parków i specjalnych obszarów ochrony siedlisk. Zalotka spłaszczona charakteryzuje się nieco mniejszym zasięgiem występowania, niż *A. subarctica* i nieco większą liczbą stanowisk, skupionych głównie w gm. Stare Czarnowo (4 stanowiska), Mirosławiec (3 stanowiska) i Borne Sulinowo (2 stanowiska). Pozostałe z wymienionych gatunków wykazują wyraźnie większy zasięg i liczbę, zwykle rozproszonych stanowisk. Dotyczy to zwłaszcza dość często spotykanej żagnicy zielonej i zalotki większej. Prowadzona na terenie leśnictw leżących w granicach województwa inwentaryzacja *Leucorrhinia pectoralis* wykazała istnienie kilkudziesięciu stanowisk tego gatunku, przy czym większość stanowisk leży w pasie ciągnącym się od południowych rejonów gm. Przybiernów po tereny gm. Drawno, obejmując swym zasięgiem tereny Puszczy Goleniowskiej, Pojezierza Ińskiego i Puszczy Drawskiej. Znaczącą koncentrację stanowisk odnotowano także w rejonie doliny Piławy, w gm. Borne Sulinowo na granicy województwa oraz dolinie Płytnicy w granicach gminy. Obszary o największym znaczeniu dla zalotki większej znajdują się w rejonie Ostoi Goleniowskiej i doliny Piławy oraz na

Pojezierzu Ińskim w rejonie Bagien Czertyńskich. Drugi z „dyrektywowych” gatunków ważek - trzepla zielona występuje zdecydowanie rzadziej - jej stanowiska odnotowano ją na terenie Pojezierza Ińskiego, Barlinecko-Gorzowskiego Parku Krajobrazowego, liczna populacja występuje na rzece Drawie i jej dopływach (obszar Drawieńskiego Parku Narodowego), ponadto występuje w dolinie Kłodawy oraz na obszarze gm. Drawsko Pomorskie.

3.1.4. Orthoptera (Prostoskrzydłe)

Jedynym cennym przedstawicielem należącym do tej grupy taksonomicznej jest piechotek leśny (*Nemobius sylvestris*). Odnotowano go na pojedynczych stanowiskach zlokalizowanych w gminach Wolin, Stare Czarnowo, Rewal i Cedynia. Zasiada skraje lasów liściastych, kserotermiczne zarośla. Wielkość i zasięg populacji na Pomorzu Zachodnim nie są znane - samo jego odnalezienie jest sporym zaskoczeniem, gdyż do tej pory ten gatunek znany był tylko z jednego stanowiska położonego poza granicami województwa – w miejscowości Łęknica nad Nysą Łużycką. Ponieważ zdarzały się błędne doniesienia o jego występowaniu na Pomorzu, wskazane stanowiska powinny zostać zweryfikowane.

3.1.5. Coleoptera (Chrząszcze)

Stanowią najbogatszą w gatunki grupę owadów, szereg z nich jest chroniony i/lub zaliczany do gatunków zagrożonych. Wiedza na temat liczby gatunków i ich rozmieszczenia na terenie województwa zachodniopomorskiego jest bardzo fragmentaryczna. Jednak nawet cząstkowe dane wskazują na potencjalne bogactwo gatunkowe tej grupy - inwentaryzacja faunistyczna prowadzona w gminie Stare Czarnowo wykazała obecność 185 gatunków chrząszczy, zaś w gminie Tuczno 653 gatunki. Badania tylko jednego jeziora zachodniopomorskiego (Krzemno), pozwoliły wykazać występowanie w nim 52 gatunków chrząszczy wodnych (w tym rzadkiego *Agabus wasastjernae*), jeszcze więcej taksonów z tej grupy stwierdzono na terenie torfowiska niskiego „Krapskie Bagno” (75 gatunków, z cennym przedstawicielem Dytiscidae - *Haliplus apicalis*). Liczba stwierdzonych taksonów stanowi prawdopodobnie jedynie ułamek rzeczywistej liczby gatunków chrząszczy zasiedlających nasz region. Do najcenniejszych gatunków koleopterofauny występujących na terenie województwa zaliczono 49 gatunków, w tym 13 gatunków chrząszczy wodnych. Najliczniej były wśród nich reprezentowane biegaczowate *Carabidae* (16 taksonów), pływakowate *Dytiscidae* i kózkowate *Cerambycidae* (po 6 taksonów), zauważa się także duży udział w tej grupie gatunków związanych z biocenozami leśnymi

nazwa łacińska	nazwa polska	kategoria zagrożenia	status ochronny
<i>Gyrinus caspius</i>	-	EN*	brak
<i>Haliplus apicalis</i>	-	EN	brak
<i>Haliplus fulvicollis</i>	-	VU	brak
<i>Haliplus furcatus</i>	-	VU	brak
<i>Hydroporus elongatulus</i>	-	VU	brak
<i>Haliplus variegatus</i>	-	EN	brak
<i>Agabus wasastjernae</i>	-	EN	brak
<i>Rhantus incognitus</i>	-	EN	brak
<i>Dytiscus latissimus</i>	pływak szerokobrzeżek	VU	DR/OG
<i>Dytiscus lapponicus</i>	pływak lapoński	VU	OG
<i>Graphoderus bilineatus</i>	kreślinek nizinny	brak	DR/OG
<i>Hydrous piceus</i>	kałużnica czarnozielona	NT	OG
<i>Spercheus emarginatus</i>	-	CR	brak
<i>Calosoma sycophanta</i>	tęcznik liszkarz	NT	brak
<i>Carabus convexus</i>	biegacz zwężony	NT	OG
<i>Carabus intricatus L.</i>	biegacz pomarszczony	LC	OG

nazwa łacińska	nazwa polska	kategoria zagrożenia	status ochronny
<i>Ccarabus marginalis</i>	biegacz obrzeżony	VU	OG
<i>Carabus problematicus</i>	-	DD	OG
<i>Blethisa multipunctata L.</i>	-	VU	OG
<i>Ampedus rufipennis</i>	-	DD	OG
<i>Abax parallelepipedus</i>	-	EN	OG
<i>Amara communis</i>	-	NT	OG
<i>Amara quenseli silvicola</i>	-	VU	OG
<i>Miscodera arctica</i>	-	DD	OG
<i>Bembidion obtusum</i>	-	CR	OG
<i>Broscus cephalotes</i>	-	DD	OG
<i>Masoreus wetterhalli</i>	-	VU	OG
<i>Oodes helopioides</i>	-	VU	OG
<i>Aeletes atomarius</i>	-	VU	brak
<i>Euplectus kirbii</i>	-	DD	brak
<i>Stenus flavipalpis</i>	-	EN	brak
<i>Acylophorus wagenschieberi</i>	-	VU	brak
<i>Cassida ferruginea</i>	-	DD	brak
<i>Cardiophorus ebeninus</i>	-	DD	brak
<i>Dorcus parallelepipedus</i>	ciotek matowy	VU	OG
<i>Lucanus cervus</i>	jelonek rogacz	EN	OG
<i>Ceruchus chrysomelinus</i>	wynurt	VU	OG
<i>Typhaeus typhoeus</i>	-	NT	brak
<i>Ergates faber</i>	borodziej cieśla	VU	OG
<i>Cerambyx cerdo</i>	kozioróg dębosz	VU	OG
<i>Cerambyx scopolii</i>	kozioróg bukowiec	DD	OG
<i>Osmoderma eremita</i>	pachnica dębowa	VU	OG
<i>Orconectes nasicornis</i>	rohatyniec nosoróg	NT	brak
<i>Polyphylla fullo</i>	wałkarz lipczyk	NT	brak
<i>Pedostrangalia pubescens</i>	strangalia włochatka	DD	brak
<i>Gnorimus variabilis</i>	zacznik kropkowany	VU	brak
<i>Stenagostus rufus</i>	-	NT	brak
<i>Lytta vesicatoria</i>	majka lekarska	NT	brak

* skróty wyjaśnione na str. 47

Znacząca część gatunków chrząszczy, w tym posiadających wysoki status zagrożenia (np. *Haliphus variegatus*, *Agabus wasastjernae*, *Stenus flavipalpis*, *Gnorimus variabilis*, *Abrax parallelepipedus*, *Spercheus emarginatus*, *Bembidion obtusum*) znanych jest z jedynie z pojedynczych stanowisk na terenie województwa (leżących głównie w gm. Świnoujście i Tuczno). Z powodu niepełnych danych trudno jednak ocenić realną wielkość i zasięg ich populacji. Można przypuszczać, że gatunki znalezione w pasie borów nadmorskich w rejonie Świnoujścia, występują również w analogicznych biotopach w innych częściach wybrzeża. Tezę taką zdają się potwierdzać ostatnie doniesienia o rewizji statusu *Spercheus emarginatus*, stwierdzonej także w rejonie Świnoujścia, uznawanej do niedawna za bardzo rzadki gatunek, a będącej ze względu na tryb życia trudno wykrywalną. Wśród koleopterofauny naszych wód, na uwagę zasługują rzadkie gatunki dużych chrząszczy jak pływak szerokobrzeżek, pływak lapoński i kałużnica zielonoczarna. *Dytiscus latissimus* najchętniej zasiedla czyste, większe zbiorniki wodne, w tym także jeziora. Kilka jego stanowisk zlokalizowano w gminach Stargard Szczeciński, Dolice, Nowogard, Borne Sulinowo i Resko, przy czym liczniejsze populacje występowały w zbiornikach wodnych koło Małkocina i Grabowa (gm. Stargard Szczeciński) oraz koło Trzebienia (Dolice). Został ponadto stwierdzony w jeziorze Ińsko. *D. lapponicus* jest gatunkiem rzadkim w skali kraju (11 stanowisk), związanym z wodami torfowiskowymi. Nie posiada w przeciwieństwie do innych pływaków zdolności do lotu. Na obszarze województwa

zachodniopomorskiego został odnaleziony w niewielkim zbiorniku koło Warchlina (gm. Stargard) oraz miejscowości Ścienne (Ińsko). Kałużnica czarnozielona, nasz największy chrząszcz wodny był stosunkowo niedawno dość częstym elementem fauny drobnych zbiorników wodnych. Relatywnie niewielka liczba stwierdzeń na obszarze Pomorza Zachodniego nie odzwierciedla prawdopodobnie stanu populacji tego chrząszcza. Nie ulega przy tym wątpliwości, że jest to gatunek zmniejszający areał swojego występowania. Dotychczas stwierdzono obecność kałużnicy na terenach gmin Dolice, Stargard Szczeciński, Golczewo, Szczecinek (miasto), Świdwin, Choszczno, Barwice, Sianów i Malechowo.

Wśród cennych okazów fauny epigeicznej najliczniej są reprezentowane biegaczowate. Bogate gatunkowo zespoły chrząszczy odnotowywano w gminach o dużej lesistości (Tuczno), lub zawierających cenne siedliskowo kompleksy leśne (Stare Czarnowo, Świnoujście). Najczęściej odnotowywanymi gatunkami były biegacze pomarszczony i zwężony, nielicznie występował biegacz obrzeżony i *C. problematicus*. W gminie Tuczno ponadto stwierdzono w zespołach epigeicznych chrząszczy szereg rzadkich gatunków należących do kusakowatych, m.in. *Stenus flavipalpis*.

Ze starymi drzewostanami związanych jest wiele cennych gatunków *Coleoptera* będących swoistą „wizytówką” tej grupy taksonomicznej, należą do nich przedstawiciele kózkowatych (borodziej cieśla, koziorogi dębosz i bukowiec), jelonkowatych (jelonek rogacz, ciółek matowy, wynurt) oraz żukowatych (rohatoryniec nosoróg, pachnica dębowa). Wszystkie te gatunki są rzadkie, lub bardzo rzadkie na Pomorzu Zachodnim - ich występowanie stwierdzono jedynie w kilku gminach województwa, przy czym niektóre ze starszych stanowisk powinny zostać poddane weryfikacji i aktualizacji. Siedliska jelonka rogacza występują z dużym prawdopodobieństwem na terenie Wolińskiego Parku Narodowego (gm. Międzyzdroje), Szczecińskiego Parku Krajobrazowego (gm. Stare Czarnowo) oraz ostoi siedliskowej Dorzecze Regi, koło miejscowości Lubin (gm. Gryfice). Stanowiska wykazane w gminach Dziwnów, oraz Barlinek są prawdopodobnie już historyczne. Populacja jelonka rogacza na obszarze województwa podlega głębokiej regresji i jest to gatunek znajdujący się na skraju wymarcia w skali regionu. Trudności napotyka ocena stanu populacji wynurza - jest to gatunek częściej spotykany na południu Polski, pogórzu i Puszczy Białowieskiej, związany z martwymi, butwiejącymi kłodami starszych drzew. Jego stanowiska wykazano w północno-zachodniej części województwa (gminy Wolin, Międzyzdroje, Dziwnów), co wskazywałoby na istnienie tu niewielkiej lokalnej populacji, której losy nie są obecnie znane.

Dogodne warunki siedliskowe ciółka matowego stwierdzono na obszarze Szczecińskiego Parku Krajobrazowego (7 stanowisk) oraz w kompleksach leśnych na północ od jez. Orle (gm. Mirosławiec).

Wśród cennych gatunków kózkowatych najlepiej rozpoznane jest występowanie kozioroga dębosza. Oprócz stanowisk wykazanych w czasie waloryzacji faunistycznych gmin, gatunek ten został zlokalizowany na sześciu stanowiskach znajdujących się w rejonie obszarów naturalnych. Dodatkowe informacje na temat jego rozmieszczenia pochodzą z danych nadleśnictw - lokalizacje te zostały w części zweryfikowane przez specjalistów, wskazujących na ich dużą wiarygodność. Na podstawie powyższych informacji stwierdzono występowanie kilkunastu stanowisk kozioroga dębosza na obszarze województwa, skupionych w większości na dwóch obszarach – północnym, (obejmującym głównie gminę Gryfice, oraz w mniejszym stopniu przylegające do niej tereny gmin Świerzno i Trzebiatów), oraz bardziej rozległym południowo-zachodnim (tereny gmin Cedynia, Mieszkowice, Dębno). Obszar ten łączy się z liczną populacją kozioroga dębosza znajdującą się na granicy województwa koło Kostrzyna. Zasięg występowania gatunku powiększają izolowane stanowiska na wyspie Wolin, w dolinie dolnej Odry, na Pojezierzu Ińskim oraz w gminach Bierzwnik, Złocieniec i prawdopodobnie Banie. Spośród tych lokalizacji na uwagę zasługują stanowiska w gm. Mieszkowice ze względu na zwarte siedlisko i nieco wyższą liczebność obserwowanych owadów (kilka osobników) oraz dwa sąsiadujące stanowiska koło Lubina (gm. Gryfice) w kompleksie leśnym przylegającym do Regi. Również tam zaobserwowano kilka osobników, co może świadczyć o dość licznej populacji zamieszkującej ten rejon. Kozioróg bukowiec odnotowany w kilku gminach zachodniopomorskich, najczęściej występował w gminie Stare Czarnowo, gdzie stwierdzono go na trzech stanowiskach, występujących na obszarze Szczecińskiego Parku Krajobrazowego.

Największy przedstawiciel kózkowatych - borodziej cieśla odnaleziony został na nielicznych stanowiskach w pięciu gminach naszego województwa. Wykazano także jego obecność na terenie Drawieńskiego Parku Narodowego. Stan populacji tego gatunku w województwie nie jest znany, należy jednak przypuszczać, że niewielka liczba izolowanych siedlisk nie sprzyja jej utrzymaniu. Głównym problemem dotyczącym chrząszcze biocenoz leśnych jest zanik odpowiednich siedlisk - starodrzewu i próchniejących, stojących drzew, eliminowanych w lasach gospodarczych. Wtórny powodem wynikającym z fragmentacji areálu występowania jest izolacja i osłabienie lokalnych populacji negatywnie rzutuująca na ich zdolności reprodukcyjne.

Typowym biotopem *Osmoderma eremita* są prześwietlone lasy liściaste i mieszane z udziałem starych, dziuplastych drzew. Spotykany jest także w odpowiednio starych parkach i zadrzewieniach. Na podstawie waloryzacji faunistycznych, inwentaryzacji obszarów objętych ochroną siedliskową, oraz informacji nadleśnictw, ustalono występowanie tego gatunku chrząszcza na ok. 20-stu rozproszonych stanowiskach. Nieco większe skupienie stanowisk obserwuje się w południowo-zachodniej części województwa. Rohatyniec jest dość rozpowszechnionym gatunkiem wykazującym tendencje do synantropizacji - często spotyka się go w miejscach składowania kompostu i trocin, jego larwy są bowiem saproksylofagami. Zdecydowanie rzadziej spotyka się go w naturalnym środowisku, gdzie w postaci larwalnej odżywia się próchniejącym drewnem. W trakcie waloryzacji faunistycznych był wykazywany rzadko, co ze względu na specyfikę jego występowania nie musi odzwierciedlać stanu rzeczywistej populacji. Kwestią otwartą pozostaje także jego występowanie w naturalnych biocenozach leśnych.

Zacznik kropkowany - jedyne jego stanowisko odkryto w gm. Tuczno. Brak bliższych danych o stanie populacji w zachodniopomorskim.

3.1.6. *Lepidoptera* (Motyle)

Lista znanych motyli w Polsce obejmuje ponad 3 tysiące gatunków, z których przynajmniej kilkaset (w tym ok. 90 gatunków motyli dziennych) zostało stwierdzonych na terenie województwa zachodniopomorskiego. Nawet dotychczas przeprowadzone, fragmentaryczne badania wskazują na potencjalne bogactwo gatunkowe tej grupy w naszym rejonie, np. w waloryzacji faunistycznej wykonanej w gminie Stare Czarnowo (2007) wykazano występowanie 331 gatunków motyli, w samym zaś Kołobrzegu zaobserwowano 74 gatunki. Niestety w trakcie wielu przypadków inwentaryzacji faunistycznych obszarów o dużym potencjale środowiskowym nie podjęto badań nad lepiderofauną. Daje to podstawę do przypuszczenia, że zróżnicowanie gatunkowe motyli w regionie jest dużo większe. Wyróżniono 31 gatunków motyli cennych dla fauny województwa:

nazwa łacińska	nazwa polska	kategoria zagrożenia	status ochronny
<i>Colias palaeno</i>	szlaczkoń torfowiec	EN	OG
<i>Papilio machaon</i>	paź królowej	LC	brak
<i>Iphiclides podalirius</i>	paź żeglarz	VU	OG
<i>Lycaena helle</i>	czerwończyk fioletek	VU	OG
<i>Lycaena dispar</i>	czerwończyk nieparek	LC	DR/OG
<i>Arctia festiva</i>	niedźwiedziówka hebe	CR	brak
<i>Arctia villica</i>	niedźwiedziówka włodarka	VU	brak
<i>Apatura ilia</i>	mieniak strużnik	LC	brak
<i>Apatura iris</i>	mieniak tęczowiec	LC	brak
<i>Euphydryas aurinia</i>	przeplatka aurinia	EN	DR/OG
<i>Melitaea diamina</i>	przeplatka diamina	VU	brak
<i>Euphydryas maturna</i>	przeplatka maturna	NT	OG
<i>Coenonympha tullia</i>	strzępotek soplaczek	VU	OG
<i>Maculinea alcon</i>	modraszek alkon	VU	OG
<i>Maculinea arion</i>	modraszek arion*	EN	OG

nazwa łacińska	nazwa polska	kategoria zagrożenia	status ochronny
<i>Polyommatus bellargus</i>	modraszek adonis	VU	brak
<i>Vacciniina (Plebejus) optilete</i>	modraszek bagniczek	rzadki	OG
<i>Limenitis populi</i>	pokłonnik osinowiec	LC	brak
<i>Laptidea sinapis</i>	wietek gorczycznik	rzadki	brak
<i>Aedia funesta</i>	-	CR	brak
<i>Proserpinus proserpina</i>	postojak wiesiołkowiec	LR	OG
<i>Argynnis laodice</i>	dostojka laodice	rzadki	brak
<i>Boloria aquilonaris</i>	dostojka akwilonaris	VU	OG
<i>Brenthis daphnae</i>	dostojka dafne	LC	brak
<i>Heteropterus morpheus</i>	rojnik morfeusz	NT	brak
<i>Thymelicus acteon</i>	karłatek akteon	VU	brak
<i>Zygaena carniolica</i>	kraśnik rzęsinowiec	NT	brak
<i>Zygaena osterodensis</i>	-	VU	brak
<i>Zygaena trifolii</i>	-	VU	brak
<i>Carterocephalus palaemon</i>	kosternik palemon	rzadki	brak
<i>Eriogaster catax</i>	barczatka kataks	VU	DR/OG

* skróty wyjaśnione na str. 47

Ponad połowę z wymienionych gatunków (m.in. *Iphiclides podalirius*, *Maculinea alcon*, *Maculinea arion*, *Plebejus optilete*, *Aedia funesta*, *Brenthis daphne*, *Heteropterus morpheus*, *Eriogaster catax*, *Euphydryas maturna*, *Arctia festiva*, *Arctia villica*) zlokalizowano na jednym, lub dwóch stanowiskach w różnych gminach województwa. Nielicznie występowały także szlaczkoń torfowiec, przeplatka aurinia i czerwończyk fioletek. W grupie rzadziej spotykanych motyli znalazły się zarówno taksony unikatowe, o wysokim statusie zagrożenia i specyficznych wymaganiach środowiskowych (jak np. *Aedia funesta*, której stanowisko w rezerwacie Bielinek jest jedynym obecnie znanym w kraju), jak również gatunki o potencjalnie szerszym zasięgu występowania, lecz stosunkowo rzadkie, rozproszone, lub trudne do wykrycia (np. *Plebejus optilete* - modraszek bagniczek, *Proserpinus proserpina* - postojak wiesiołkowiec, *Limenitis populi* - pokłonnik osinowiec). W przypadku tych ostatnich gatunków należy się spodziewać większej liczby stanowisk, niż do tej pory wykazanych. Stanowisko barczatki kataks znalezione w gminie Mirosławiec znajduje się w północnym skraju występowania tej ćmy i należy do jednego z dwóch najbardziej wysuniętych na północ w naszym kraju. Do częściej spotykanych motyli na obszarze Pomorza Zachodniego należą mieniak tęczowiec, mieniak stróżnik i czerwończyk nieparek - ich stanowiska odnaleziono w kilkunastu gminach województwa. Ocenę realnej wielkości populacji czerwończyków na Pomorzu Zachodnim ułatwia przeprowadzona ostatnio ich inwentaryzacja w ostojach siedliskowych tworzonych i projektowanych w ramach programu NATURA 2000. Wykazała ona dość liczne występowanie czerwończyka nieparka w naszym regionie (zlokalizowano kilkadziesiąt stanowisk) i wyraźnie mniej liczną obecność czerwończyka fioletka, którego stwierdzono na zaledwie pięciu stanowiskach. Niezwykle ważnym obszarem występowania tych gatunków była Ostoja Goleniowska, w rejonie której odnotowano 42 stanowiska czerwończyka nieparka i trzy czerwończyka fioletka. Często obserwowanymi gatunkami były paź królowej i rusałka żałobnik (*Nymphalis antiopa*), odbudowujące swój potencjał populacyjny na obszarze województwa. Wzrost liczebności *P. machaon* w całym kraju, związany z ugorowaniem części pól i zwiększeniem areału łąk, a co za tym idzie pojawienie się większej liczby siedlisk z roślinami żywicielskimi jest obecnie na tyle wyraźny, że skreślono ten gatunek z listy gatunków chronionych w Polsce i obniżono status zagrożenia. Do gmin o wyjątkowo bogatej faunie motyli zaliczyć można Mirosławiec i Stare Czarnowo, gdzie zlokalizowano 11-12 cennych gatunków tych owadów. Dużą koncentracją stanowisk rzadkich motyli charakteryzuje się zwłaszcza rejon Mirosławca, obejmujący chroniony mszar Rosiczki Mirosławskie (rezerwat), oraz łąki koło Setnicy i nad jeziorem Łowicz, na których stwierdzono występowanie modraszka alkona, szlaczkonia torfowca, mieniaka strużnika, mieniaka tęczowego, czerwończyka fioletka, pazia królowej, modraszka ariona, przeplatkę

aurinia i matura, oraz pazia żeglarza. Był to także rejon występowania innych cennych gatunków bezkręgowców, m.in. ważek zalotki spłaszczonej i straszki północnej zasiedlających Rosiczki Mirosławskie. Ważne siedliska motyli znajdują się na terenie gmin Złocieniec, Barlinek i Drawno, w których występuje po 6-7 chronionych i zagrożonych gatunków motyli, a ponadto ważne są tereny Puszczy Goleniowskiej i kserotermiczne murawy w rezerwacie Bielinek, ze względu na liczne lub unikatowe stanowiska niektórych gatunków.

3.1.7. Trichoptera (Chruściki)

Chruściki stanowią relatywnie słabo poznany element entmofauny nie tylko w skali naszego regionu, ale także kraju. Jak dotąd zidentyfikowano w Polsce niespełna 270 gatunków, a ich ostateczna liczba jest szacowana na ok. 340. Stan wiedzy o występowaniu chruścików w województwie zachodniopomorskim opiera się głównie na nielicznych badaniach naukowych. Najlepiej poznana jest fauna *Trichoptera* Drawieńskiego Parku Narodowego, gdzie stwierdzono występowanie ok. 65 gatunków, w tym chronionej *Crunoecia irrorata* (kryniczni wilgotki). W trakcie prowadzonych tam prac, odkryto ponadto nowy dla Polski podgatunek *Hydropsyche contubernalis borealis*, jak również kilka gatunków niespotykanych wcześniej na Pomorzu Zachodnim. Dwa cenne gatunki chruścików - *Ceraclea nigronervosa* i *Oecetis testacea* odnaleziono na terenie gminy Tuczno, jeden - *Hydropsyche bulgaromanorum*, został zlokalizowany w rzece Odrze w rejonie Gryfina. Prawdopodobne stanowisko *Beraeodes minutus* znajduje się w rzece Płoni w rejonie jez. Miedwie. Wszystkie one należą do grupy niższego ryzyka związanego z wyginięciem (LR).

3.1.8. Hymenoptera (Błonkówki)

Pomimo bogactwa gatunkowego i taksonomicznego błonkoskrzydłych (liczbę gatunków w Polsce szacuje się na blisko 10 tysięcy, zaklasyfikowanych do 20 nadrodzin) stopień poznania tej grupy w województwie jest niski. Najcenniejszymi gatunkami błonkoskrzydłych stwierdzonymi dotychczas w województwie zachodniopomorskim są:

nazwa łacińska	nazwa polska	kategoria zagrożenia	status ochronny
<i>Anthophora plumipes</i>	porobnica włośchatka	rzadki	OG
<i>Bombus distinguendus</i>	trzmiel ozdobny	VU	OG
<i>Bombus subterraneus</i>	trzmiel paskowany	VU	OG
<i>Bombus jonellus</i>	trzmiel tajgowy	VU	OG
<i>Bombus humilis</i>	trzmiel zmienny	VU	OG
<i>Polistes dominulus</i>	klecanka pospolita	CR	brak
<i>Scolia hirta</i>	smukwa kosmata	VU	brak
<i>Chrysis bicolor</i>	-	LC	brak
<i>Pseudomalus auratus</i>	-	DD	brak
<i>Formica polyctena</i>	mrówka ćmawa	NT	brak
<i>Leptothorax nylanderii</i>	-	LC	brak
<i>Myrmecina graminicola</i>	-	NT	brak
<i>Pseudomalus violaceus</i>	-	LC	brak
<i>Ponera coarctata</i>	-	NT	brak

* skróty wyjaśnione na str. 47

Lista ta jest z całą pewnością bardzo niekompletna. Wśród rzadszych przedstawicieli rodzaju *Bombus* najczęściej spotykanym był trzmiel zmienny, stwierdzony w 6 gminach, przy czym w gminie Mirosławiec występował na 4 stanowiskach. Trzy cenne gatunki *Hymenoptera* odnaleziono na kilku stanowiskach usytuowanych na obszarze Pojezierza Iłńskiego, a jednym z nich był *Polistes dominulus*, krytycznie zagrożony gatunek błonkówki z rodzaju *Vespidae*, występujący w rejonie Ciemnika, Węgorzyna, Wiewiecka, Linówka oraz Iłska.

3.1.9. Arachnida (Pajęczaki)

Grupa ta, reprezentowana przez pająki (*Aranea*), kosarze (*Opiliones*), zaleszczotki i roztocza (*Acar*), charakteryzuje się bardzo zróżnicowaną ekologią. Wiedza o ich występowaniu i składzie gatunkowym na terenie Pomorza Zachodniego jest bardzo fragmentaryczna. Wśród nich stosunkowo dobrze poznane są wodne roztocza (wodopójki), oraz rozmieszczenie niektórych pająków, jak np. chronionego u nas tygrzyka paskowanego. W obrębie zainteresowań badaczy znajdują się także kleszcze (*Ixodes* spp), będące nosicielami chorób zakaźnych groźnych dla człowieka. Na obszarze województwa zachodniopomorskiego stwierdzono występowanie kilku cennych gatunków pajęczaków, były to:

nazwa łacińska	nazwa polska	kategoria zagrożenia	status ochronny
<i>Nelima gothica</i>	-	EN	brak
<i>Paroligolophus agrestis</i>	-	EN	brak
<i>Argiope bruennichi</i>	tygrzyk paskowany	brak	OG
<i>Eresus niger</i>	podskocz krasny	brak	OG
<i>Arctosa cinerea</i>	wymyk szarawy	VU	brak
<i>Cheiracanthium campestre</i>	-	VU	brak
<i>Drassyllus pusillus</i>	-	VU	brak
<i>Thanatus arenarius</i>	-	VU	brak
<i>Thanatus sabulosus</i>	-	VU	brak
<i>Pellenes tripunctatus</i>	krzyżnik tanecznik	VU	brak

* skróty wyjaśnione na str. 47

Dwa rzadkie i zagrożone wyginięciem gatunki *Nelima gothic* i *Paroligolophus agrestis* są kosarzami, zamieszkującymi porośnięte rzadką roślinnością wydmy, widne lasy i zarośla, itp. mozaikowate środowiska w pasie nadmorskim. Odnaleziono je w powiecie świnoujskim. Reszta wymienionych powyżej taksonów należy do pająków. Zdecydowaną większość z nich odnaleziono podczas badań prowadzonych w rejonie Świnoujścia, łącznie zidentyfikowano tam 150 gatunków pająków, w tym dwa nowe dla Polski (*Cheiracanthium gratum* i *Zelotes erebeus*). Już sam ten fakt wskazuje jak słabo rozpoznana jest to grupa bezkręgowców w naszym regionie. Odnalezienie pojedynczych stanowisk, przy niewielkiej liczbie prowadzonych badań nie daje wystarczających podstaw do oceny stanu i rozprzestrzenienia populacji tych gatunków w naszym regionie. Szerokim rozprzestrzenieniem charakteryzuje się natomiast przedstawiciel krzyżakowatych - *Argiope bruennichi*. Pająk ten, łatwo rozpoznawalny dzięki swojemu charakterystycznemu ubarwieniu został stwierdzony w kilkudziesięciu gminach naszego województwa. Badania nad rozmieszczeniem tego gatunku w dawnym województwie szczecińskim wykazały jego wyraźną ekspansję w kierunku wschodnim i szybkie poszerzanie areалу występowania. O ile przed 1990 rokiem znano ten gatunek jedynie z rejonu Wolina, to po dziesięciu latach odkryto go na kolejnych 27 stanowiskach i obszarze sięgającym terenów gmin Nowogard i Suchań. Badania lokalnych populacji pospolitego kleszcza *Ixodes ricinus* z rejonu Goleniowa, Przybiernowa i zalesionych terenów miejskich Szczecina pod kątem przenoszenia przez nie patogenów wykazały występowanie w nich od 10 do ponad 13% osobników zarażonych chorobotwórczym pierwotniakiem *Babesia microti*. Kleszcze występujące na Pomorzu Zachodnim są ponadto wektorem chorobotwórczych bakterii z rodzaju *Borellia* oraz *Rickettsia helvetica*.

3.1.10. Mollusca (Mięczaki)

Mięczaki, mimo niewielkiej liczby gatunków, tworzą jedną z ważniejszych ekologicznie grup bezkręgowców. Występują zarówno w wodach słodkich jak i zasolonych. Spotykamy je w małych oczkach śródpolnych jak i w dużych jeziorach czy rzekach nizinnych. Zasadlają podmokłe łąki, lasy, łąki polne jak i kserotermy. Obserwujemy je zarówno w środowisku

naturalnym jak i antropogenicznym. Zasadniają rozmaite nisze ekologiczne i stanowią pokarm wielu zwierząt z różnych grup taksonomicznych.

Malakofauna województwa zachodniopomorskiego jest poznana w niewielkim stopniu. Pierwsze informacje znajdują się w pracach badaczy niemieckich z lat 30. ubiegłego wieku. W okresie powojennym pierwsze prace pojawiły się w latach 50. XX wieku i dotyczyły malakofauny Zalewu Szczecińskiego. Stopień poznania mięczaków wzrósł w latach 80. i 90. ubiegłego wieku i dotyczył głównie mięczaków wodnych Zalewu Szczecińskiego i Odry. Stopień poznania poszczególnych grup mięczaków obecnego województwa zachodniopomorskiego jest nierównomierny. Najlepiej poznane są mięczaki wodne, na których skupiała się uwaga naukowców. O mięczakach lądowych poza kilkoma rezerwatami, niewiele wiadomo. Najlepiej poznano rozmieszczenie ślimaka winniczka, który jest pozyskiwany w celach gospodarczych. Mimo obecności w Szczecinie i Koszalinie uczelni wyższych, województwo stanowi nadal białą plamę w wiedzy o rozmieszczeniu i zasobach mięczaków wodnych i lądowych tego obszaru.

W Polsce wykazano dotychczas 275 gatunków mięczaków, z czego większość, bo 86% stanowią ślimaki a małe zaledwie 14% całości gatunków. Do mięczaków lądowych należy większość – 177 gatunków, natomiast do wodnych 98 gatunków.

Na obszarze województwa zachodniopomorskiego dotychczas opisano 114 gatunków, co daje 43% gatunków notowanych w Polsce. W odniesieniu do ślimaków, w zachodniopomorskim wykazano dotychczas 41 gatunków lądowych i 38 gatunków wodnych, co stanowi 23% lądowych i 64% wodnych wszystkich ślimaków w Polsce. Natomiast w odniesieniu do małży wykazano dotychczas 29 gatunków, co stanowi 74% wszystkich małży w Polsce.

W kwestii rozmieszczenia mięczaków, w ujęciu fizjograficznym najlepiej rozpoznano dotąd malakofaunę Pobrzeża Szczecińskiego i Pojezierza Zachodniopomorskiego, w których zanotowano do 68 gatunków. Zapewne związane to było z większą aktywnością badaczy w tych makroregionach z uwagi na lokalizację szczecińskich uczelni wyższych, dolinę największej nizinnej rzeki województwa Odry oraz położeniem 5 parków krajobrazowych. Największa różnorodność gatunkowa mięczaków stwierdzono w mezoregionach: Równina Szczecińska, Dolina Odry, Pojezierze Myśliborskie, Pojezierze Ińskie, Pojezierze Drawskie.

Stosunkowo niewiele nadal wiemy o rozmieszczeniu i składzie gatunkowym makroregionów Pobrzeże Koszalińskie i Pojezierze Południowopomorskie.

Najlepiej poznane są mięczaki gmin: Szczecin, Świnoujście, Banie, Białogard, Cedynia, Dębno, Dobra Nowogardzka, Chociwel, Chojna, Choszczno, Czaplinek, Gryfino, Mieszkowice, Myślibórz, Nowogard, Pyrzyce, Wałcz, w których liczba gatunków dochodzi do 65. Wiele jest jednak gmin, w których nie podano żadnego gatunku lub tylko kilka gatunków mięczaków.

Wykaz gatunków mięczaków stwierdzonych dotychczas na obszarze województwa zachodniopomorskiego:

rozdepka rzeczna *Theodoxus fluviatilis*, ślimak skrzelodyszny *Bithynia tentaculata*, Zagrzebka sklepiona *Bithynia leachi*, namułek pospolity *Lithoglyphus naticoides*, *Bythinella dunkeri*, zawójka płaska *Valvata cristata*, zawójka przyplaszczona *V. pulchella*, zawójka pospolita *V. piscinalis*, zawójka rzeczna *V. naticina*, żyworodka rzeczna *Viviparus viviparus*, żyworódka pospolita *V. contectus*, *Potamopyrgus antipodarum*, błotniarka otułka *Lymnaea glutinosa*, błotniarka moczarowa *L. truncatula*, błotniarka stawowa *L. stagnalis*, błotniarka jajowata *L. peregra*, błotniarka uszata *L. auricularia*, *L. glabra*, *L. corvus*, *L. curricula*, zawójka pospolita *Aplexa hypnorum*, zatoczek rogowy *Planorbis corneus*, zatoczek pospolity *Planorbis planorbis*, zatoczek obrzeżony *P. carinatus*, zatoczek skręcony *Anisus contortus*, zatoczek moczarowy *A. spirorbis*, zatoczek białowargi *A. leucostomus*, zatoczek ostrokrawędzisty *A. vortex*, zatoczek łamliwy *A. vorticulus*, zatoczek wieloskrętny *A. septemgyratus*, *Gyraulus acronicus*, zatoczek gładki *G. laevis*, zatoczek biały *G. albus* zatoczek malutki, *G. crista*, zatoczek Iśniący *Segmentina nitida*, zatoczek rozszerzony *Menetus dilatatus*, przyczepka jeziorna *Acroloxus lacustris*, przytulik strumieniowy *Ancylus fluviatilis*, rozdętka pospolita *Physa fontinalis*, igliczek Iśniący *Acicula polita*, bursztyńka pospolita *Succinea putris*, bursztyńka Pfeiffera *S. pfeifferi*, błyszczotka połyskliwa *Cochlicopa lubrica*, poczwarówka żeberkowana *Truncatellina costulata*, poczwarówka rozdęta *Vertigo antivertigo*, poczwarówka zmienna *V. genesii*, poczwarówka Geyera *V. geyeri*, poczwarówka jajowata *V. moulinsiana*, poczwarówka

drobna *V. pusilla*, poczwarówka zapoznana *V. ronneyensis*, poczwarówka zwężona *V. angustior*, poczwarówka pagórkowa *Granaria frumentum*, poczwarówka pospolita *Pupilla muscorum*, *P. sterri*, ślimaczek gładki *Vallonia pulchella*, krążalek plamisty *Discus rotundatus*, *Abida frumentum*, przeźrotka szklista *Vitrina pellucida*, ślinik wielki *Arion rufus*, slinik rdzawy *A. subfuscus*, szklarka mniejsza *Aegopinella minor*, *Oxychilus cellularis*, szklarka Draparnauda *O. draparnaudi*, szklarka obłystek *Zonitoides nitidus*, Pomrów wielki *limax maximus*, pomrów czarniawy *L. cinereoniger*, pomrów polny *Deroceras agreste*, *Bradybaena fructicum*, ślimak kosmaty *Trichia hispida*, ślimak zaroślowy *Arianta arbustorum*, ślimak żeberkowany *Helicopsis striata*, *Zenobiella rubiginosa*, tarczyk kostowy *Retinella nitens*, stożeczek drobny *Euconulus fulvus*, ślimak pagórkowy *Euomphalia strigella*, wstężyk ogrodowy *Cepea hortensis*, *C. nemoralis*, ślimak przydrożny *Helicigonia obvia*, *H. Placida*, *Helicella strata*, winniczek *Helix pomatia*, omulek jadalny *Mytilus edulis*, skójka gruboskorupowa *Unio crassus*, skójka zaostzona *U. tumidus*, skójka malarska *U. pictorum*, szczeżuja wielka *Anodonta cygnea*, szczeżuja pospolita *A. anatina*, szczeżuja spłaszczona *A. complanata*, szczeżuja chińska *Sinanodonta woodiana*, sercówka bałtycka *Cardium glaucum*, rogowiec bałtycki *Macoma balthica*, racicznica zmienna *Dreissena polymorpha*, *Corbicula fluminalis*, *C. fluminea*, gałeczka rogowa *Sphaerium corneum*, gałeczka rzeczna *S. rivicola*, gałeczka żeberkowana *S. solidum*, kruszynka delikatna *Musculium lacustre*, *Pisidium amnium*. groszkówka pospolita *P. casertanum*, groszkówka gruboskorupkowa *P. crassum*, groszkówka jajowata *P. henslowanum*, groszkówka głębinowa *P. conventus*, groszkówka północna *P. lilljeborgii*, groszkówka prostokątna *P. miliom*, groszkówka karliczka *P. moitessierianum*, groszkówka lśniąca *P. nitidum*, groszkówka kulista *P. obtusale*, groszkówka spłaszczona *P. personatum*, *P. pseudosphaerium*, groszkówka żeberkowana *P. pulchellum*, groszkówka blada *P. subtruncatum*, groszkówka drobna *P. supinum*, małgiew piaszkołaz *Mya arenaria*.

Gatunki cenne przyrodniczo

Mięczaki mają duże znaczenie w ekosystemach jako ważne ogniwa w łańcuchach troficznych, przyczyniając się do obiegu materii w przyrodzie. Zazwyczaj występują pospolicie, jednak w wyniku działalności człowieka, dokonują się przekształcenia środowiska, które prowadzą do powstania wielkich monokultur rolnych, zanikania siedlisk naturalnych, monotypizacja środowiska, zanieczyszczenie. Niekorzystne działania człowieka mogą prowadzić do zaniku siedlisk odpowiednich do życia wielu gatunków zwierząt, w tym mięczaków. Głównymi negatywnymi oddziaływaniami są: zanieczyszczenie wód, osuszanie terenów podmokłych oraz przekształcenie środowiska. Wymienione zjawiska powodują zanikanie niektórych gatunków mięczaków. Poniżej przedstawiono najcenniejsze gatunki mięczaków występujących na obszarze województwa zachodniopomorskiego.

Takson	Ochrona gatunkowa	Dyrektywa Siedliskowa	Status w PCKZB	Status w PCLZB
<i>Lithoglyphus naticoides</i>	brak	brak	EN	EN
<i>Valvata naticina</i>	brak	brak	CR	CR
<i>Valvata pulchella</i>	brak	brak	brak	VU
<i>Lymnaea glutinosa</i>	brak	brak	brak	VU
<i>Aplexa hypnorum</i>	brak	brak	brak	NT
<i>Anisus vorticulus</i>	brak	brak	brak	NT
<i>Gyraulus acronicus</i>	brak	brak	EN	EN
<i>Gyraulus laevis</i>	brak	brak	brak	EN
<i>Vertigo angustior</i>	OG	+	EN	EN
<i>Vertigo genesii</i>	OG	+	brak	brak
<i>Vertigo moulinsiana</i>	OG	+	CR	CR
<i>Helicigonia lapicida</i>	brak	brak	brak	NT
<i>Helix pomatia</i>	czOG	brak	brak	brak
<i>Mytilus edulis</i>	brak	brak	brak	NT
<i>Unio crassus</i>	OG	+	EN	EN

Takson	Ochrona gatunkowa	Dyrektywa Siedliskowa	Status w PCKZB	Status w PCLZB
<i>Anodonta cygnea</i>	OG	brak	EN	EN
<i>Pseudoanodonta complanata</i>	OG	brak	EN	EN
<i>Sphaerium solidum</i>	brak	brak	EN	EN
<i>Sphaerium rivicola</i>	brak	brak	brak	VU
<i>Musculium lacustre</i>	brak	brak	brak	VU
<i>Pisidium crassum</i>	brak	brak	brak	VU
<i>Pisidium hibernicum</i>	brak	brak	brak	VU
<i>Pisidium conventus</i>	brak	brak	VU	VU
<i>Pisidium lilljeborgii</i>	brak	brak	brak	VU
<i>Pisidium moitessierianum</i>	brak	brak	brak	VU
<i>Pisidium obtusale</i>	brak	brak	brak	VU
<i>Cardium edule</i>	brak	brak	brak	VU

Legenda:

PCLZB: CR – krytycznie zagrożone, EN – zagrożone, VU – narażone, NT – bliskie zagrożenia; PCKZB: CR – skrajnie zagrożony, EN – bardzo wysokiego ryzyka silnie zagrożone wyginięciem, VU - wysokiego ryzyka narażone na wyginięcie; OG – ścisła ochrona gatunkowa, czOG – częściowa ochrona gatunkowa, „+” – obecność w spisie.

Litoglyphus naticoides – występuje w dużych nizinnych rzekach, jeziorach, czasami kanałach o dnie mulistym. Preferuje wody zasobne w wapń. Gatunek pontyjski. Podawany z terenu całej Polski, na obszarze województwa zachodniopomorskiego z 9 stanowisk i 4 prawdopodobnych.

Valvata naticina – stwierdzana w dużych nizinnych rzekach, mniejszych rzekach, jeziorach i kanałach. Występuje w rzekach obszaru pontyjsko-bałtyckiego. Występuje w całym kraju, głównie w dużych rzekach nizinnych. Z obszaru województwa zachodniopomorskiego podawana z 2 stanowisk.

Anisus vorticulus – gatunek z rodziny zatyczkowatych. Zasiedla czyste wody jezior i rzek, niekiedy spotykany w małych oczkach wodnych. Podawany z całej Polski. Z obszaru województwa zachodniopomorskiego podawana z 43 stanowisk.

Anisus spirorbis – podawany głównie z małych zbiorników, rzadziej z jezior. Niekiedy spotykany w rowach melioracyjnych. Preferuje zbiorniki z dnem mulistym o gęstej roślinności. Z obszaru województwa zachodniopomorskiego podawany z 20 stanowisk.

Gyraulus acronicus – spotykany w jeziorach i mniejszych zbiornikach, podawany także z rzek. Preferuje czyste jeziora oligotroficzne i mezotroficzne. Gatunek borealno-alpejski o zasięgu holarktycznym. Z obszaru województwa zachodniopomorskiego podawany z 1 stanowiska.

Gyraulus laevis – zasiedla różnego typu wody, jeziora, małe zbiorniki, podawany z rzek nizinnych. Gatunek podawany z Europy i całej Polski. Z obszaru województwa zachodniopomorskiego podawany z 1 stanowiska.

Vertigo angustior – gatunek wilgocio- i wapniolubny. Gatunek europejski. Występuje na obszarze całej Polski, ale jest rzadki. Z obszaru województwa zachodniopomorskiego podawany z 11 stanowisk.

Vertigo genesii – zamieszkuje różne środowiska, leśne, ekotonowe. Występujący na terenie całej Polski. Z obszaru województwa zachodniopomorskiego podawany z 6 stanowisk.

Vertigo moulinsiana – gatunek atlantycko-śródlądowy. Spotykany na terenach podmokłych, trzcinowisk, turzycowisk, brzegów rzek i jezior. W Polsce nieliczny. Z obszaru województwa zachodniopomorskiego podawany z 12 stanowisk.

Helicigonia lapicida – zamieszkuje głównie lasy liściaste, zwłaszcza bukowe. Gatunek zachodnio- i środkowoeuropejski. Stwierdzono go przede wszystkim na Pomorzu oraz na Śląsku. W województwie zachodniopomorskim występuje na 4 stanowiskach.

Aplexa hypnorum – występuje głównie w niewielkich zbiornikach wodnych. Spotykany w wodach okresowych. Pospolity w całym kraju. Z obszaru województwa zachodniopomorskiego podawana z 2 stanowisk.

Helix pomatia – gatunek południowo-wschodnioeuropejski i środkowoeuropejski. Występuje w różnorodnych środowiskach, w lasach, zaroślach, łąkach, ogrodach, parkach i kserotermach.

Zbierany dla celów konsumpcyjnych. Pospolity w całej Polsce. Podawany z całego obszaru województwa zachodniopomorskiego.

Cardium edule – występuje w morzach pełnostonowych i zasolonych. Częsty wzdłuż polskiego wybrzeża Bałtyku. Z obszaru województwa zachodniopomorskiego podawany z 8 stanowisk.

Unio crassus – najrzadziej wykazywana skójka w Polsce. Zamieszkuje czyste wody biejące z piaszczystym lub piaszczysto-żwirowym dnem. Zasiadła Europę zachodnią, środkową i wschodnią. W Polsce coraz rzadszy. W województwie zachodniopomorskim występuje na 20 stanowiskach.

Anodonta cygnea – największy przedstawiciel małży w Polsce. W kraju dochodzi do 139 mm długości. Zamieszkuje stawy, oczka śródpolne, starorzecza, rzeki. W Polsce uważany za gatunek rzadki. Gatunek Palearktyczny, w województwie zachodniopomorskim występuje na 39 stanowiskach.

Pseudoanodonta complanata – występuje głównie w rzekach i większych jeziorach przepływowych. W Polsce spotykany w płytkich rzekach. Zamieszkuje obszar zachodnioeuropejski. W Polsce notowany na niewielu stanowiskach. W województwie zachodniopomorskim występuje na 19 stanowiskach.

Sphaerium solidum – gatunek reofilny, zamieszkuje głównie duże rzeki nizinne, rzadziej spotykany w jeziorach i kanałach. Preferuje dno piaszczyste lub żwirowe. Występuje na obszarach: Europy Zachodniej, Północnej i Środkowej. W Polsce notowany z Zalewu Szczecińskiego i większych rzek nizinnych. W województwie zachodniopomorskim występuje na 12 stanowiskach.

Sphaerium rivicola – największy przedstawiciel kulkówek. Zamieszkuje głównie duże zbiorniki i rzeki nizinne, rzadziej w małych rzekach i jeziorach. Gatunek środkowo- i wschodnioeuropejski. W Polsce pospolity. W województwie zachodniopomorskim występuje na 39 stanowiskach.

Musculium lacustre – małż charakterystyczny dla małych zbiorników: stawów, zbiorników okresowych i starorzeczy. Obserwowany także w jeziorach i rzekach miejscach spokojnym, poza strefą przyboju. Gatunek palearktyczny. W Polsce pospolity. W województwie zachodniopomorskim występuje na 23 stanowiskach.

Pisidium crassum – gatunek słabo poznany jeziorny, występujący w litoralu, również w rzekach i mokradłach. Prawdopodobnie gatunek europejski lub palearktyczny. W Polsce rzadki. W województwie zachodniopomorskim występuje na 5 stanowiskach.

Pisidium conventus – typowy gatunek jeziorny, preferujący dno muliste. Zagrożony wyginieniem. Gatunek holoarktyczny. W Polsce rzadki. W województwie zachodniopomorskim występuje na 10 stanowiskach i jednym prawdopodobnym.

Pisidium lilljeborgii – typowy gatunek jeziorny, preferuje wody oligotroficzne i mezotroficzne. Najczęściej obserwowany w jeziorach przepływowych, rzadki w rzekach. W Polsce pospolity i liczny. W województwie zachodniopomorskim występuje na 9 stanowiskach.

Pisidium moitessierianum – występuje w rzekach i jeziorach, obserwowany również w strumieniach. Gatunek zachodniopalearktyczny. W Polsce rzadki. W województwie zachodniopomorskim występuje na 12 stanowiskach i jednym prawdopodobnym.

Pisidium hibernicum – występuje w różnego typu zbiornikach, najczęściej w jeziorach. Liczny w jeziorach i torfiankach. Gatunek palearktyczny, rozmieszczenie borealno-alpejskie. Gatunek pospolity, w województwie zachodniopomorskim występuje na 9 stanowiskach i jednym prawdopodobnym.

Pisidium obtusale – typowy gatunek drobnozbiornikowy, także w strefie litoralu jezior. Występuje pospolicie na obszarach nizinnych, obserwowany również w górach. Gatunek palearktyczny, w Polsce znany z całego obszaru. W województwie zachodniopomorskim występuje na 14 stanowiskach i jednym prawdopodobnym.

Mięczaki inwazyjne i zawleczone

W malakofaunie województwa zachodniopomorskiego spotykamy mięczaki rodzime oraz przybyszy z innych rejonów świata. Ich pojawienie się w naszej faunie nastąpiło w wyniku naturalnego przemieszczania się zwierząt lub w wyniku zawleczenia przez człowieka. Rozwój transportu światowego spowodował możliwość przenoszenia organizmów dorosłych lub ich

stadiów larwalnych na duże odległości w krótkim czasie. W malakofaunie naszego województwa stwierdzono dotychczas 8 gatunków obcych: *Lithoglyphus naticoides*, *Potamopyrgus antipodarum*, *Dreissena polymorpha*, *Sinanodonta woodiana*, *Corbicula fluminalis*, *C. fluminea*, *Mya arenaria*. Mięczaki docierały do naszych wód różnymi drogami, między innymi jako larwy w wodzie, w której transportowano ryby do hodowli np. małże z rodzaju *Corbicula*, albo w wodach balastowych statków transportowych np. *Dreissena polymorpha*.

3.2. Kręgowce

Kręgowce ze względu na swoje duże znaczenie gospodarcze, rolę pełnią w ekosystemach oraz zainteresowanie ze strony przyrodników stanowią dość dobrze rozpoznaną grupę zwierząt. W niniejszym opracowaniu skupiono się na jej cenniejszych przedstawicielach, wpływających na jakość fauny zachodniopomorskiej, wyróżniając 3 gatunki kręgowstych, 23 ryb, 4 gatunki płazów, 2 gadów, 82 gatunki ptaków i 15 ssaków występujących na obszarze województwa zachodniopomorskiego.

3.2.1. Cyclostomata et Pisces (Kręgowce i Ryby)

Cechą charakterystyczną ichtiofauny, do której zaliczono tu minogi (*Petromyzoniformes*) i ryby (*Pisces*) jest występowanie gatunków dwuśrodowiskowych (anadromicznych), odbywających tarła w wodach słodkich i czasowo w nich przebywających, a następnie spływających do morza. Wykorzystują one systemy rzeczne województwa jako swoje naturalne szlaki migracyjne, stąd też w trakcie prac waloryzacyjnych odnotowywano ich obecność w odcinkach rzecznych nie będących ich definiowanym biotopem. Spośród pięciu gatunków minogów zarejestrowanych w Polsce, trzy występują na terenie województwa zachodniopomorskiego. Wszystkie one są uznawane za cenny, narażony na wyginięcie element fauny wodnej. Lista gatunków ryb zasiedlających, lub napływających do wód naszego regionu obejmuje ponad 50 gatunków, wśród nich za najważniejsze uznano taksony zagrożone wyginięciem, oraz wymieniane w II załączniku Dyrektywy Siedliskowej. Dwa gatunki, dennik i iglicznia są rybami morskimi, występującymi w strefie przybrzeżnej, zaliczono je w związku z tym do fauny województwa zachodniopomorskiego. Akwenami o najbogatszej ichtiofaunie są rzeki Odra (zwłaszcza jej dolny odcinek wraz z estuarium i rejon ujścia Warty) oraz Drawa wraz ze swoim dopływem Płociczną, dlatego też największą liczbę gatunków ryb i kręgowstych stwierdzono w położonych nad nimi gminach Boleszkowice (45 gatunków), Dziwnów i Kamień Pomorski (44 gatunki), oraz Tuczno (42 gatunki).

nazwa łacińska	nazwa polska	kategoria zagrożenia	status ochronny
PETROMYZONTIFORMES		MINOGI	
<i>Lamperta planeri</i>	minóg strumieniowy	NT	DR/OG
<i>Lamperta fluviatilis</i>	minóg rzeczny	NT	DR/OG
<i>Pteromyzon marinus</i>	minóg morski	EN	DR/czOG
PISCES		RYBY	
<i>Alosa alosa</i>	aloza	brak	DR/OG
<i>Alosa fallax</i>	parposz	EN	OG
<i>Salmo salar</i>	łosoś	CR	brak
<i>Salmo trutta m. lacustris</i>	troć jeziorowa	EN	brak
<i>Thymallus thymallus</i>	lipień	DD	brak
<i>Hucho hucho</i>	głowacica	CR	brak
<i>Coregonus lavaretus</i>	sieja	DD	brak
<i>Coregonus albula</i>	sielawa	DD	brak
<i>Aspius aspius</i>	boleń	brak	DR
<i>Rhodeus sericeus</i>	różanka	NT	DR/OG
<i>Eupallasella percnurus</i>	strzebla przekopowi	EN	OG

nazwa łacińska	nazwa polska	kategoria zagrożenia	status ochronny
<i>Misgurnus fossilis</i>	piskorz	NT	DR
<i>Cobitis taenia</i>	koza	DD	DR/OG
<i>Cobitis aurata</i>	koza złotawa	EN	OG
<i>Vimba vimba</i>	certa	DD	brak
<i>Pelecus cultratus</i>	ciosa	NT	czOG
<i>Alburnoides bipunctatus</i>	piekielnica	VU	OG
<i>Barbus barbus</i>	brzana	DD	brak
<i>Gobio albipinnatus</i>	kielb białopłetwy	NT	OG
<i>Lota lota</i>	miętus	DD	brak
<i>Syngnathus tyllphe</i>	iglicznia	CR	brak
<i>Liparis liparis</i>	dennik	VU	brak
<i>Cottus gobio</i>	głowacz białopłetwy	DD	DR

* skróty wyjaśnione na str. 47

Minóg morski jest naszym największym i jednocześnie najrzadszym przedstawicielem kręgowców. Spotyka się go w dolnych odcinkach większych rzek, do których migruje w celu odbycia trąta. Na terenie Pomorza Zachodniego odnotowano jego obecność, na czterech stanowiskach (gminy Szczecin, Wolin, Dziwnów i Darłowo), trzech związanych z estuarium rzeki Odry (rzeka Dziwna, jezioro Dąbie) i jednym z ujściem rzeki Grabowa. Gatunek skrajnie nieliczny, od lat uważany za sporadycznie występujący w naszych wodach śródlądowych. Zdecydowanie bardziej rozpowszechnieni w województwie zachodniopomorskim są dwaj pozostali przedstawiciele minogów. Pierwszy z nich, minóg strumieniowy, preferujący mniejsze rzeki o szybszym przepływie i piaszczystym dnie został odnotowany w blisko dwudziestu gminach. Zasiada odcinki rzek: Krępa, Krapiel, Rega, Parsęta, Dobrzyca, Korytnica, Piława i Płociczna. Prawdopodobnie występuje także w Brzeźnickiej Węgorzy. Stan populacji nie jest znany, lokalnie może być ona dość liczna - na jednym ze stanowisk w rzece Piława odnotowano 23 osobniki. Prace bonitacyjne i faunistyczne prowadzone w rzekach Pojezierza Ińskiego wykazały kilka stanowisk tego gatunku, jednak liczebność odłowionych osobników była niska. Minóg rzeczny charakteryzował się nieco większym rozprzestrzenieniem - zaobserwowano go w dwudziestu kilku gminach, występuje m.in. w Odrze i jej estuarium, Redze, Inie, Drawie, Parsęcie, Grabowej, Wieprzy, Krapieli i Krępej. Lokalnie umiarkowanie liczny, jednak wielkość populacji systematycznie maleje.

Występowanie igliczni i dennika u wybrzeży Pomorza Zachodniego jest bardzo niepewne. Prowadzone w latach 90-tych ubiegłego stulecia szczegółowe poszukiwania doprowadziły do uzyskania jednego osobnika igliczni w okolicach Wolina, wcześniej odnotowano jej stanowiska w Zalewie Szczecińskim i Zatoce Pomorskiej. Nie ulega wątpliwości, że jest to gatunek skrajnie nieliczny na obszarze całego polskiego Wybrzeża. Kontrowersję budzi także lokalizacja dennika, wykazanego w rejonie gm. Mielno, prawdopodobnie na podstawie informacji o odłowieniu w połowie lat 90-tych XX w. pojedynczych osobników w pasie wód przybrzeżnych pomiędzy Kołobrzegiem i Łebą, poza głównym obszarem występowania tego gatunku jakim jest rejon Zatoki Gdańskiej. W przypadku obu tych gatunków nie ma późniejszych doniesień o ich występowaniu w wodach przybrzeżnych Pomorza Zachodniego.

Obecność innego krytycznie zagrożonego wymarciem gatunku ryb, łososia zostało odnotowane w wodach 26 gmin województwa, jednak w większości z nich wskazania dotyczą szlaków migracji tej ryby na potencjalne tarliska. Ich lokalizacja sprawia pewną trudność gdyż w połowie lat osiemdziesiątych XX w. wyginęła w Drawie ostatnia naturalnie rozmnażająca się, zachodniopomorska (i jednocześnie krajowa) populacja tych ryb. Wszystkie obecnie występujące w naszych wodach osobniki są efektem intensywnej reintrodukcji materiałem pochodzącym pierwotnie z Dźwiny. Już na początku lat 90-tych XX w. bezskutecznie zarybiono wylęgiem dopływy Wieprzy i Parsęty, następnie narybkiem i smoltami Gowienicę, Wieprzę, Grabową, Drawę, Płociczną, Regę oraz Parsętę. O skali tej akcji mogą świadczyć ilości wpuszczanego materiału - do Wieprzy z Garbową ponad 0,5 mln osobników, do Parsęty i Drawy po ponad 300 tys. smoltów. Akcja ta przyniosła określony skutek - obecność tarlaków

odnotowano w ujściu Wieprzy w Darłowie, w Grabowej, Parsęcie i Redze. Odłowione osobniki wykorzystano do celów rozrodczych, uzupełniając ilość materiału zarybieniowego pochodzącego ze sztucznych hodowli. Gniazda łososi zaobserwowano w Drawie, Parsęcie i Wieprzy (poza granicami województwa), a w szeregu pomorskich rzek odławia się tarlaki. Na sytuację naturalnych populacji łososia rzutuje istnienie przegród hydrotechnicznych, odcinających ryby od tarlisk, zanieczyszczenia rzek, oraz połowy tarlaków przez wędkarzy i kłusowników. Wielkość populacji łososia związanych z wodami Pomorza Zachodniego jest trudna do oszacowania, nieznana jest bowiem całkowita liczba odławianych osobników. Rzadkim przedstawicielem łososiowatych w regionie jest troć jeziorowa, występująca w kilku jeziorach w zlewni Płocicznej, m.in. jeziorach Ostrowieckim i Sitnie (gm. Drawno i Tuczno), oraz główacica, która została introdukowana w latach 90-tych XX w. do rzek Piława, Płynica i Rurzyca (gm. Wałcz). Zdecydowanie częściej spotykany jest lipień, odnotowany w kilkunastu gminach województwa. Sporadycznie występują w naszych wodach strzebla potokowa, piekielnica i koza złotawa. Jedyne, niepewne stanowisko strzebli zostało wykazane w gm. Tuczno, a piekielnica występuje głównie w Drawie i Piławie (rejon Drawieńskiego Parku Narodowego). Wzmiankowane stanowiska piekielnicy w gminie Police i Zalewie Kamieńskim (rejonie ujścia Świńca) wymagają potwierdzenia. Koza złotawa została wykazana w spisach fauny czterech gmin województwa, jednak jedynie na podstawie danych literaturowych. Jest to gatunek bardzo nieliczny w skali kraju, występujący w zasadzie w jego południowej i środkowo-wschodniej części. Charakterystycznym elementem ichtiofauny Pomorza Zachodniego są ryby związane z dolnym biegiem rzek i ich estuariami: aloza, parposz i ciosa. Ich główny obszar występowania obejmuje rejon Zatoki Pomorskiej, estuarium odrzańskiego (Zalewu Szczecińskiego, Dziwny, Jez. Dąbie) i dolnego biegu Odry, spotykane są także w ujściowym odcinku Parsęty (miasto Kołobrzeg), oraz w gminie Mielno (wody przybrzeżne Bałtyku, jez. Jamno). Pewne wątpliwości może budzić występowanie alozy - gatunek ten jest podobny do śledzia i ostatni raz odnotowano jego obecność u polskich wybrzeży 10 lat temu. Certa, gatunek zanikający w wodach Pomorza Zachodniego został objęty programem restytucyjnym, opartym o materiał zarybieniowy z Płocicznej. Tworzący formy osiadłe i wędrowne. Odnotowany w wodach 16 gmin zachodniopomorskich, występuje m.in. w dolnym biegu Odry, Zalewie Szczecińskim, Redze, Drawie i Parsęcie.

Gatunkami cennymi przyrodniczo i gospodarczo są sieja i sielawa. Gatunki te są związane głównie z czystymi, głębokimi jeziorami. W niektórych jeziorach tracących swoje walory biocenotyczne (np. jez. Woświn), populacje są zasilane zarybieniami. Ponadto do licznych zbiorników o odpowiedniej jakości wód gatunki te zostały introdukowane i ich populacje są utrzymywane sztucznie. Częściej występującym gatunkiem w Zachodniopomorskim jest sieja, tworząca również formę wędrowną, odbywająca tarło w wodach Zalewu Szczecińskiego. Warto odnotowania jest istnienie unikatowego podgatunku siei niedwiańskiej, słynnego ze względu na osiągnięte rozmiary i smaczne mięso. Niestety w wyniku zarybień innymi odmianami, doszło do wytworzenia mieszańców. Sieja i sielawa stanowią cenny element fauny szeregu największych jezior regionu, podnosząc ich wartość przyrodniczą i turystyczną, występują m.in. w jeziorach Miedwie, Lubie, Drawsko, Ińsko, Krzemień, Bytyń Wielki, Komorze.

Dość szeroko rozpowszechnionymi gatunkami ryb na Pomorzu Zachodnim są koza i piskorz. Ich występowanie stwierdzono na terenie ponad dwudziestu gmin, choć obszar jaki zasiedlają jest prawdopodobnie większy. Koza jest gatunkiem związanym z piaszczystym dnem rzek i litoralem jezior. Lokalnie może być liczna, np. na jednym z punktów bonitacyjnych w Brzeźnickiej Węgorzy, odłowiono 44 osobniki. Piskorz preferuje wody zamulone i jest spotykany często w starorzeczach, stawach i mulistej strefie brzegowej jezior. Obserwacje poczynione w trakcie badań faunistycznych w dolinie Krąpieli, oraz szeregu gmin wskazują, że tworzy on na terenie województwa zachodniopomorskiego przynajmniej lokalnie dość liczną, stabilną populację.

Ciekawy element ichtiofauny regionu stanowi główacz białopłetwy. Zasiedla on odcinki rzeki o czystej wodzie, szybkim nurcie i piaszczystym, lub żwirowym dnie. Na terenie zachodniopomorskiego został wykazany w kilkunastu rzekach, występuje m.in. w Krąpieli, Krępej, Brzeźnickiej Węgorzy, Uklei, Inie, Drawie, Słopic, Korytnicy, Piławie, Grabowej, Dębnicy i Myśli.

3.2.2. *Amphibia et Reptilia* (Płazy i Gady)

Herpetofauna województwa zachodniopomorskiego składa się z 13 gatunków płazów i 7 gadów. Wszystkie podlegają ochronie gatunkowej. Naturalne uwarunkowania regionu umożliwiają istnienie lokalnie licznych i zróżnicowanych zespołów płazów, ich rozmieszczenie w granicach województwa nie jest jednak jednorodne. Obok gatunków uznawanych za pospolite, występują tu także gatunki rzadsze, zagrożone, oraz mające znaczenie dla zachowania bioróżnorodności w skali europejskiej. Należą do nich:

- ***Triturus cristatus*** (traszka grzebieniasta). Jeden z dwóch przedstawicieli płazów ogoniastych na Pomorzu Zachodnim, zagrożony wymarciem (kategoria NT) i zaliczony do gatunków wymagających specjalnej ochrony siedlisk (II załącznik Dyrektywy Siedliskowej). Traszka grzebieniasta preferuje niewielkie i średnie zbiorniki śródlądne, o bogatej, miękkiej roślinności, zasiedla także torfowiska z otwartymi fragmentami lustra wody, zalane olsy, mokradła oraz w mniejszym stopniu śródpolne oczka. Unika przy tym dużych jezior. Gatunek ten został stwierdzony w kilkudziesięciu gminach województwa zachodniopomorskiego, jednak zwykle na nielicznych, rozproszonych stanowiskach. Największą ich liczbę stwierdzono w gminach Nowogard (33) oraz Szczecinek (27), dość licznie występuje ponadto w gm. Mirosławiec. Relatywnie dużą populację tworzy traszka na obszarze Pojezierza Ińskiego - odnotowano tam ponad 50 stanowisk tego płaza. Jedną z najbardziej licznych, lokalnych populacji w tym rejonie odkryto niedaleko Dobrej, gdzie zaobserwowano jednorazowo 28 osobników tego gatunku. Aktualnych danych na temat rozmieszczenia i liczebności *T. cristatus* dostarczyły prace inwentaryzacyjne prowadzone w leśnictwach leżących na terenie województwa. Są one tym bardziej wartościowe, że dotyczą preferowanych przez nią biotopów. Wynika z nich, że traszka grzebieniasta jest liczniejsza w zachodniej i południowo - zachodniej części województwa, niż we wschodniej. Większe koncentracje stanowisk osiągają w biotopach położonych na wschodnim skraju Puszczy Goleniowskiej (w rejonie Trzechła, Czermnicy i Krzywicy), lub przylegających do niej kompleksach leśnych (rejon Danowa). Lokalnie znaczącą koncentrację siedlisk zanotowano ponadto w lesie położonym przy jeziorze Dłużyńskim (gm. Kozielice), gdzie na niewielkim areale odnaleziono 8 stanowisk tego płaza. Ważne znaczenie dla tego gatunku ma ciąg kompleksów leśnych rozciągających się od rejonu jeziora Jeleńskiego (gm. Chojna), po tereny położone na północ i północny wschód od Chłopowa (gm. Myslibórz). W pasie tym, o długości ok. 15 km odnotowano występowanie ok. 65 stanowisk traszki, głównie skoncentrowanych wokół jez. Jeleńskiego i lasach na północ od Chłopowa. Wschodnia część województwa była wyraźnie uboższa w stanowiska *T. cristatus*. Bardziej znaczącą koncentrację stanowisk zaobserwować można na terenie obejmującym gminy Biały Bór i Polanów.

Obszarami o kluczowym znaczeniu dla występowania traszki grzebieniastej są kompleksy leśne leżące w granicach gmin Nowogard i Przybiernów (skraj Puszczy Goleniowskiej), obszar Pojezierza Ińskiego, oraz siedliska usytuowane wokół jez. Jeleńskiego i w kompleksie leśnym koło Chłopowa. Charakteryzują się one dużą koncentracją stanowisk, dostępnością odpowiednich biotopów, znajdujących się w relatywnie dużych kompleksach leśnych, co daje nadzieję na utrzymanie się w tych rejonach stabilnych populacji. Dla wschodnich rejonów zachodniopomorskiego duże znaczenie mają stanowiska znajdujące się na obszarach gmin Biały Bór Polanów i Szczecinek. Choć ten rejon występowania traszki charakteryzuje się mniejszym zagęszczeniem stanowisk, jednak z uwagi na fakt, że znajdują się one na zachodnim skraju rejonu o większej koncentracji siedlisk (zlokalizowanych już poza granicami województwa), należy przypuszczać, że występująca tam populacja jest dość trwała. Za dużo bardziej zagrożone należy uznać izolowane, lokalne skupiska traszek, w mniejszych kompleksach leśnych.

Bombina bombina (kumak nizinny, huczek). Gatunek wskazany w II załączniku Dyrektywy Siedliskowej jako wymagający specjalnej ochrony siedlisk. Jest to płaz preferujący płytkie i ciepłe wody z bogatą roślinnością zanurzoną. Typowym jego biotopem są zbiorniki terenów otwartych, drobne oczka śródpolne, rozlewiska, małe jeziora, stawy rybackie, zasiedla także (choć rzadziej) zbiorniki śródlądne. Unika natomiast zimnych wód płynących i głębokich jezior o stromych zacienionych brzegach. Wykazując się mniejszą selektywnością siedlisk, niż traszka

grzebieniasta, jest od niej liczniejszy i szerzej rozpowszechniony. Na terenie województwa zachodniopomorskiego odnotowano go w większości gmin, jednak w wielu z nich występuje nielicznie. W jego rozmieszczeniu na obszarze Pomorza Zachodniego dostrzec można pewną prawidłowość - zdecydowanie mniej liczny, lub wręcz nieliczny jest w paśmie Pobrzeża, rejonach Zalewu Szczecińskiego i terenach przylegających do Odry, przy czym w gminach położonych bardziej na południe (Chojna, Cedynia) daje się zaobserwować zdecydowany wzrost liczby stanowisk, zasiedlanych jednak przez niezbyt liczne lokalne populacje. Duża liczba stanowisk kumaka natomiast występuje na Pojezierzach Ińskim i Myśliborskim. Jego liczebność spada wyraźnie na terenie Pojezierza Drawskiego i równiny Drawskiej. Wyjątkiem w tej części regionu jest gm. Czaplinek, gdzie odnotowano ten gatunek na pięćdziesięciu dziewięciu, licznie zasiedlonych stanowiskach. Inną gminą zasobną w kumaka jest Stare Czarnowo, na obszarze której zlokalizowano 68 stanowisk. Dużym rozproszeniem charakteryzowała się populacja zasiedlająca gminę Chojna – kumaka stwierdzono aż na 150 stanowiskach, jednak wielkość tamtejszej populacji określono jako średnio liczną. Podobnie w gminie Cedynia - relatywnie duża ilość stanowisk (76) nie przełożyła się na ogólną liczebność huczka, oszacowaną jako nieliczną. Przy dużym rozproszeniu siedlisk na obszarze województwa, daje się wyznaczyć dwa duże centra jego występowania:

- rejon Pojezierza Ińskiego: zawierający ok. 140 stanowisk, w tym kilka bardziej licznych. Zajmowany areał i liczba stanowisk kumaka w tym rejonie ulega zmianom w zależności od sezonowych warunków hydrologicznych, jednak populacja zasiedlająca ten teren ma duży wybór siedlisk i możliwość migracji między nimi. W jednym z sezonów zaobserwowano na Studnickich Łąkach ok. 400 godujących samców.
- rejon Pojezierza Myśliborskiego, obejmujący południowo-wschodnie obszary gminy Chojna, południową część gminy Trzcińsko Zdrój, północną część gm. Dębno, oraz tereny gm. Myślibórz i zachodnie rejony gminy Nowogródek Pomorski. Łącznie liczbę stanowisk w tym regionie można oszacować na ponad 170, w tym szczególnie dużą koncentrację kumaka zaobserwowano na obszarze gm. Myślibórz i Dębno, gdzie na kilkunastu stanowiskach odnotowano po 100-200 śpiewających samców.

Pomimo występowania lokalnie licznych populacji huczka w województwie zachodniopomorskim, należy zwrócić uwagę na ogólną tendencję zmniejszania się liczby jego stanowisk i zajmowanego areału. Jest to zjawisko występujące w skali całego kraju i stanowi podstawę do zaklasyfikowania *B. bombina*, jako gatunku zagrożonego.

Bufo viridis (ropucha zielona). Rzadszy gatunek ropuchy, stwierdzonej w kilkudziesięciu gminach województwa. Liczniej odnotowana w gminie Dębno (14 stanowisk), Chojnie (11 st.), Wałczu (16 st.), Dość liczna ponadto w gminach Czaplinek, Białogard, Przybiernów, Stare Czarnowo (po 6-7 stanowisk) oraz Cedyni i Drawsko Pomorskie. Ważnym obszarem jej rozrodu są tereny gmin Banie Chojna i Cedynia, m.in. dolina Odry (Kostrzyneckie Rozlewisko). W Wałczu miejscem jej licznego występowania były zbiorniki i dolina cieków koło miejscowości Chwiram.

Bufo calamita (ropucha paskówka). Najrzadsza ropucha na Pomorzu Zachodnim i w skali kraju. Preferuje zbiorniki słabo zarośnięte o dnie piaszczystym, np. w żwirowniach. Odnotowana została na nielicznych stanowiskach w blisko 40 zachodniopomorskich gminach. Najczęściej spotykano ją w gminach: Szczecin (8 stanowisk), Złocieniec (7 stanowisk), Drawno i Postomino (po 5 stanowisk).

Do najcenniejszych przedstawicieli gadów w Zachodniopomorskim należą gniewosz plamisty (***Coronella austriaca***) oraz żółw błotny (***Emys orbicularis***).

Gniewosz jest gatunkiem kserotermofilnym, spotkać go można w suchych, mocno nasłonecznionych biotopach, jak również na skrajach lasów, preferuje siedliska o mozaikowym charakterze z miejscami umożliwiającymi wygrzewanie się i skrycie. Gatunek uznawany za rzadki i klasyfikowany jako zagrożony ze statusem VU. Nieliczne stanowiska tego węża zostały odnalezione w kilkunastu gminach województwa, przy czym część lokalizacji ustalono na podstawie danych literaturowych, lub informacji z innych źródeł. Głównym obszarem występowania gniewosza plamistego jest północno-wschodnia część regionu (wymienić tu można stanowiska koło Załomia i na Torfowisku Reptowskim gdzie znajdują się relatywnie duże

populacje tego gatunku, podmiejskie rejonu Szczecina, otoczenie jeziora Świdwie, oraz wyspę Wolin).

Żółw błotny posiada specyficzne wymagania środowiskowe. Zasiedla nieduże, zarastające zbiorniki wodne z urozmaiconą linią brzegową, jak również śródleśne mokradła i czyste cieki o powolnym nurcie, w ich pobliżu muszą jednak występować miejsca otwarte, nasłonecznione i piaszczyste. Obecnie gatunek ten jest uważany za zanikający na terenie naszego kraju (jego całkowitą populację szacuje się na 800 osobników), wpisany do Polskiej Czerwonej Księgi Zwierząt z kategorią zagrożenia EN, wymieniony w II załączniku Dyrektywy Siedliskowej, jako gatunek wymagający ochrony siedlisk w skali europejskiej. W wyniku waloryzacji faunistycznych prowadzonych na terenie naszego województwa, żółw błotny został wykazany na pojedynczych, rozproszonych stanowiskach w ponad 20 gminach, częściowo ustalonych na podstawie danych literaturowych. Jego siedlisk poszukiwano także w ramach inwentaryzacji gatunków objętych Dyrektywą Siedliskową na obszarach leśnictw. Na podstawie tych danych można stwierdzić, że nieco większa koncentracja stanowisk występuje w południowej części regionu: w gminie Trzcianko Zdrój zlokalizowano kilka stanowisk żółwia błotnego na mokradłach śródleśnych pomiędzy Chełmem Górnym a Piasecznem, w Dębnie odnotowano obecność żółwi na trzech stanowiskach, w gminie Chojna zlokalizowano dwa miejsca występowania tego gatunku. W rejonie tym zaobserwowano ponadto pojedyncze stanowiska żółwia błotnego w Boleszkowicach (dolina Myśli przy ujściu do Odry), oraz na terenie rezerwatu Długogóry koło Chłopowa (gm. Myślibórz). Dwa stanowiska *E. orbicularis* odnotowano w gm. Tuczno (rejon Drawieńskiego Parku Krajobrazowego i jeziora Bytyń Wielki), oraz na obszarze Ostoi Ińskiej. Relatywnie nowe jego obserwacje (z roku 2006) dotyczą występowania w rejonie Międzyodrza na terenie rezerwatu Kurowskie Błota (gm. Kołbaskowo). Jego obecność odnotowano także w gm. Gryfino i Widuchowa. Do ciekawszych lokalizacji należą jego stanowiska w miastach: Szczecin (rejon Jez. Głębokie) oraz Kołobrzeg. Wielkość populacji zasiedlającej Pomorze Zachodnie nie jest bliżej znana, nie ulega jednak wątpliwości, że jest ona skrajnie nieliczna. Występowanie żółwi na izolowanych, rozproszonych stanowiskach prawdopodobnie pogłębia ten regres.

3.2.3. Aves (Ptaki)

Pomorze Zachodnie charakteryzuje się niezwykle bogatą awifauną - z ok. 435 gatunków ptaków odnotowanych w Polsce, w naszym regionie występuje ok. 350. Zdecydowana większość z nich podlega ochronie. Dla części tych gatunków rejon województwa stanowi tereny lęgowe, dla innych głównie miejsce zimowania, tereny łowne, albo przystanek na szlaku migracyjnym. Choć ptaki lęgowe stanowią największą wartość awifauny zachodniopomorskiej, należy pamiętać, że różnorodność refugium, umożliwiających przetrwanie trudnego okresu zimy, lub umożliwiających odpoczynek w trakcie dalekich wędrówek posiada znaczącą wartość przyrodniczą i jest jednym z zasadniczych czynników decydujących o przetrwaniu wielu gatunków, zagrożonych w skali europejskiej i światowej. Rozmieszczenie populacji lęgowych i migrujących w zachodniopomorskim nie jest równomierne. Szczególne bogactwo jakościowe i ilościowe awifauny obserwuje się w pasie nadmorskim (głównie w obrębie przymorskich jezior), estuarium odrzańskim (Zalew Szczeciński, Kamieński, Dziwna, Świna, Zatoka Pomorska), dolin rzecznych (przede wszystkim Odry i Drawy) oraz w pasie pojezierzy, nad dużymi zbiornikami wodnymi. Z kolei obszary pokryte siecią drobnych zbiorników, torfowisk, półnaturalnych łąk i słonaw, jak również nie zdegradowane pod względem siedliskowym kompleksy leśne stanowią miejsce rozrodu i przebywania znaczących czasem populacji lokalnych. Heterogeny krajobraz sprzyja zróżnicowaniu gatunkowemu awifauny, czego przykładem może być teren Ostoi Ińskiej, na którym naliczono 191 gatunków ptaków. Najbogatszymi pod względem awifauny gminami Pomorza Zachodniego były: Świnoujście (271 gatunków), Darłowo (225 gatunków), Dziwnów i Kamień Pomorski (223 gatunki), Chojna (ok. 220 gatunków). Dla porównania w niewielkiej, silnie przeobrażonej rolniczo gminie Bielice naliczono 95 gatunków ptaków, a w gminie Brojce - 103 gatunki. Wśród przedstawicieli awifauny zaobserwowanych na terenie województwa zachodniopomorskiego wyróżniono 82 gatunki ptaków, uznanych za szczególnie cenne ze względu na swoją rzadkość, znaczenie w ekosystemach, znajdujących się na czerwonych

listach i w księgach gatunków zagrożonych w Polsce, lub wskazanych w I załączniku Dyrektywy Ptasiej, jako gatunki wymagające ochrony siedlisk w skali europejskiej.

nazwa łacińska	nazwa polska	kategoria zagrożenia	status ochronny
<i>Gavia stellata</i>	nur rdzawoszyi	brak	DR
<i>Gavia arctica</i>	nur czarnoszyi	brak	DR
<i>Tachybaptus ruficollis</i>	perkozek	brak	DR/OG
<i>Podiceps auritus</i>	perkoz rogaty	brak	DR/OG
<i>Phalacrocorax carbo</i>	kormoran czarny	brak	czOG
<i>Pelecanus onocrotalus</i>	pelikan różowy	brak	DR
<i>Botaurus stellaris</i>	bąk	LC	DR/OG
<i>Ixobrychus minutus</i>	bączek	VU	DR/OG
<i>Nycticorax nycticorax</i>	ślepowron	LC	DR/OG
<i>Ardea cinerea</i>	czapla siwa	brak	DR/OG
<i>Ciconia nigra</i>	bocian czarny	brak	DR/OG
<i>Ciconia ciconia</i>	bocian biały	brak	DR/OG
<i>Cygnus bewickii</i>	łąbędź czarnodzioby	brak	DR/OG
<i>Cygnus olor</i>	łąbędź niemy	brak	DR/OG
<i>Cygnus cygnus</i>	łąbędź krzykliwy	brak	DR/OG
<i>Branta leucopsis</i>	bernikla białolica	brak	DR/OG
<i>Branta ruficollis</i>	bernikla rdzawoszyja	brak	DR/OG
<i>Tadorna tadorna</i>	ohar	LC	OG
<i>Anas penelope</i>	świstun	CR	OG
<i>Anas acuta</i>	rożeniec	EN	OG
<i>Mergus serrator</i>	tracz grubodzioby (szlachar)	EN	OG
<i>Aythya nyroca</i>	podgorzałka	EN	OG
<i>Aythya marila</i>	ogorzałka	brak	DR/OG
<i>Bucephala clangula</i>	gągoł	brak	OG
<i>Pernis apivorus</i>	trzmiołojad	brak	DR/OG
<i>Milvus migrans</i>	kania czarna	NT	DR/OG
<i>Milvus milvus</i>	kania ruda	NT	DR/OG
<i>Haliaeetus albicilla</i>	bielik	LC	DR/OG
<i>Circaetus gallicus</i>	gadożer	CR	OG
<i>Circus aeruginosus</i>	błotniak stawowy	brak	DR/OG
<i>Circus cyaneus</i>	błotniak zbożowy	VU	DR/OG
<i>Circus pygargus</i>	błotniak łąkowy	brak	DR/OG
<i>Aquila pomarina</i>	orlik krzykliwy	LC	DR/OG
<i>Aquila chrysaetos</i>	orzeł przedni	EN	OG
<i>Pandion haliaetus</i>	rybołów	VU	DR/OG
<i>Falco peregrinus</i>	sokół wędrowny	CR	DR/OG
<i>Bonasa bonasia</i>	jarząbek	DD	brak
<i>Tetrao urogallus</i>	głuszec	CR	OG
<i>Coturnix coturnix</i>	przepiórka	DD	OG
<i>Porzana parva</i>	zielonka	NT	DR/OG
<i>Porzana porzana</i>	kropiatka	DD	DR/OG
<i>Crex crex</i>	derkacz	DD	DR/OG
<i>Grus grus</i>	żuraw	brak	DR/OG
<i>Haematopus ostralegus</i>	osrygojad	VU	brak
<i>Burhinus oedicnemus</i>	kulon	CR	DR/OG
<i>Charadrius hiaticula</i>	sieweczka obroźna	VU	OG
<i>Pluvialis apricaria</i>	siewka złota	EX	DR/OG
<i>Calidris alpina</i>	biegus zmienny	EN	OG
<i>Philomachus pugnax</i>	batalion	EN	DR/OG

nazwa łacińska	nazwa polska	kategoria zagrożenia	status ochronny
<i>Gallinago media</i>	dubelt	VU	DR/OG
<i>Limosa lapponica</i>	szlamnik	brak	DR/OG
<i>Numenius arquata</i>	kulik wielki	VU	OG
<i>Scolopax rusticola</i>	słonka	DD	OG
<i>Tringa glareola</i>	łęczak (brodziec leśny)	CR	DR/OG
<i>Larus melanocephalus</i>	mewa czarnogłowa	brak	DR/OG
<i>Larus minutus</i>	mewa mała	LC	OG
<i>Chlidonias leucopterus</i>	rybitwa białoskrzydła	LC	OG
<i>Chlidonias niger</i>	rybitwa czarna	brak	DR/OG
<i>Chlidonias hybridus</i>	rybitwa białowąsa	LC	brak
<i>Sterna albifrons</i>	rybitwa białoczarna	NT	DR/OG
<i>Sterna hirundo</i>	rybitwa rzeczna (zwyczajna)	brak	DR/OG
<i>Streptopelia turtur</i>	turkawka	DD	OG
<i>Bubo bubo</i>	puchacz	NT	DR/OG
<i>Asio flammeus</i>	uszatka błotna	VU	DR/OG
<i>Aegolius funereus</i>	włochatka	LC	DR/OG
<i>Caprimulgus europaeus</i>	lelek	brak	DR/OG
<i>Apus apus</i>	jerzyk	brak	DR/OG
<i>Alcedo atthis</i>	zimorodek	brak	DR/OG
<i>Coracias garrulus</i>	kraska	CR	OG
<i>Upupa epops</i>	dudek	DD	OG
<i>Dryocopus martius</i>	dzięcioł czarny	brak	DR/OG
<i>Dendrocops medius</i>	dzięcioł średni	brak	DR/OG
<i>Galerida cristata</i>	dzierlatka	DD	OG
<i>Lullula arborea</i>	lerka	brak	DR
<i>Anthus campestris</i>	świergotek polny	brak	DR/OG
<i>Luscinia svecica</i>	podróżniczek	NT	DR/OG
<i>Acrocephalus paludicola</i>	wodniczka	VU	DR/OG
<i>Sylvia nisoria</i>	jarzębatka	brak	DR/OG
<i>Ficedula parva</i>	mucholówka mała	brak	DR/OG
<i>Panurus biarmicus</i>	wąsatka	LC	OG
<i>Lanius collurio</i>	gąsiorek	brak	DR/OG
<i>Lanius senator</i>	dzierzba rudogłowa	CR	OG
<i>Carduelis (Acanthis) flammea</i>	czeczotka	LC	OG
<i>Emberiza hortulana</i>	ortolan	brak	DR/OG
<i>Egretta alba</i>	czapla biała	brak	OG

* skróty wyjaśnione na str. 47

Największym bogactwem gatunków cennych charakteryzowała się północno-zachodnia część regionu obejmująca estuarium Odry i pas wybrzeża, m.in. Stepnica (60 gatunków), Wolin (55), Nowe Warpno (54), Międzyzdroje i Szczecin (53 gatunki) oraz Świnoujście (49 gatunków). Wyróżniały się także pod tym względem gminy pasa nadmorskiego położone dalej na wschód: Rewal (41 gatunków), Kołobrzeg i Darłowo (44-46 gatunków) oraz związane z dolnym biegiem Odry: gm. Gryfino i Cedynia (46-48 gatunków). W pozostałych rejonach województwa cenną awifaunę spotykano liczniej w gm. Kalisz Pomorski (47 gatunków), Recz (43), Stare Czarnowo (42 gatunki) i Drawno (40 gatunków). Największe znaczenie w bioróżnorodności fauny zachodniopomorskiej mają cenne gatunki ptaków odbywające lęgi na terenie województwa. W sposób naturalny tworzą one grupę gatunków rodzimych, ściśle związanych z naszym regionem. W wielu przypadkach pełna lista gatunków lęgowych na terenie waloryzowanych gmin była trudna do ustalenia, ze względu na konieczność weryfikacji istnienia par i ich gniazdowania, stąd szereg gatunków określono jako prawdopodobnie lęgowe. Największą ich

liczbę odnotowano na terenie gminy Wolin (48 gatunków), Cedynia (37 gatunków), Stare Czarnowo (36 gatunków), poza tym Gryfino i Nowe Warpno (34 gatunki).

Poniżej przedstawiono krótkie charakterystyki populacji cenniejszych gatunków lęgowych awifauny na terenie naszego województwa.

Perkozek - gatunek często stwierdzany, występuje w większości gmin województwa zachodniopomorskiego. Większe skupiska tego ptaka zaobserwowano w gm. Stare Czarnowo (26 stanowisk), Szczecin (20 stanowisk) i Moryń - 18 stanowisk, zasiedlonych przez ok. 34 pary. Relatywnie liczną populację tworzy na obszarze Ostoi Ińskiejskiej, gdzie średnio gniazduje 50 par.

Bąk - stwierdzony w kilkudziesięciu gminach województwa, w większości z nich nieliczny. Większą populację tego ptaka zaobserwowano w gm. Myślibórz (35 par), „Ostoi Ińskiejskiej” (32 samców) i nad jez. Miedwie (17 samców). Jego częstsze występowanie odnotowano ponadto w gm. Borne Sulinowo (11 stanowisk), Złocieniec i Moryń (8-9 stan.).

Bączek - bardzo nieliczny ptak na Pomorzu Zachodnim, odnotowany na pojedynczych stanowiskach w ponad dwudziestu gminach, gniazduje jedynie w kilkunastu z nich.

Czapla siwa - lokalnie liczny przedstawiciel regionalnej awifauny. Zaobserwowana w kilkudziesięciu gminach naszego województwa, w kilku z nich tworzy czaplińce. Największy z nich zlokalizowano w gm. Kołbaskowo (486 gniazd), stwierdzono je ponadto w gm. Trzebiatów, Manowo, Dolice, Bierzwnik i Drawno. Relatywnie liczne populacje lęgowe stwierdzono ponadto w gm. Kamień (120 par) i Golczewo (70 par), oraz w „Ostoi Ińskiejskiej” (116 par). Zaobserwowano niepokojącą tendencję zmniejszania się liczby zajętych gniazd w czaplińcach, np. w Drawnie ich liczba zmniejszyła się o ponad 50% (z 68 do 32).

Bocian czarny - nieliczny ptak (w Polsce występuje ok. 1200 par) związany z podmokłymi biocenozaami leśnymi. Stwierdzony na nielicznych stanowiskach w kilkudziesięciu gminach województwa, w szeregu z nich wykazany jako gatunek zalatujący, niegdyś gniazdujący. Większą populację bociana czarnego odnotowano na terenie „Ostoi Ińskiejskiej” (18 par), w gm. Myślibórz (5 par), Moryń i Czaplunek (łącznie 3 stanowiska). Gatunek ten ma tendencję do zmniejszania areалу występowania i liczebności na obszarze województwa. Przykładem tego może być populacja bytująca na terenie Puszczy Bukowej, która aktualnie zasiedla jedno z siedmiu wcześniej założonych gniazd, czy obserwacje z gm. Wałcz, lub Mielno gdzie nie stwierdzono już lęgów bociana czarnego, pomimo jego wcześniejszego gniazdowania na tych obszarach.

Bocian biały - rozpowszechniony w całym województwie zachodniopomorskim. Jego populację na tym obszarze szacuje się na 5 tys. par. Najliczniej spotykany na terenie gm. Nowogard (61 stanowisk), Białogard (miasto i) - 52 stanowiska, Kamień Pomorski (44 - 49 par), Chojna (39 gniazd). Liczny również na terenie „Ostoi Ińskiejskiej”, gdzie stwierdzono gniazdowanie 91 par. Pomimo liczego występowania tego gatunku również i w jego przypadku zaobserwowano niekorzystne zjawiska zmniejszenia liczby zasiedlanych gniazd w niektórych gminach (np. Moryń, gdzie ptaki zajęły 9 z 21 gniazd, lub Stare Czarnowo zaobserwowano 7 gniazd z 13-stu) oraz brak możliwości gniazdowania niektórych par. Trudno jest orzec o trwałości objawiających się lokalnie niekorzystnych tendencji, należy je jednak wiązać ze zmianami siedliskowymi - np. przesuszaniem łąk. Mogą, więc mieć trwałe i nasilający się charakter.

Łabędź niemy - pospolity gatunek na obszarze Pomorza Zachodniego, występujący w prawie każdej gminie województwa. Najliczniej odnotowany w Szczecinie - 50 stanowisk, gmina Borne Sulinowo - 38 stanowisk, gmina Szczecinek - ok. 35 stanowisk. Wielkość populacji występującej na terenie „Ostoi Ińskiejskiej” oszacowano na 1,5% populacji krajowej.

Łabędź krzykliwy - bardzo rzadki gatunek lęgowy na terenie Polski i Pomorza Zachodniego. Wielkość populacji rozradzającej się w kraju szacowana jest na 33-35 par. Zaobserwowany w ponad 30-stu gminach naszego województwa, pojedyncze pary lęgowe zlokalizowano w trzech z nich (Złocieniec, Rewal). Występuje ponadto na terenie „Ostoi Ińskiejskiej” w liczbie trzech par lęgowych. Łącznie, więc teren województwa zachodniopomorskiego zasiedla 18% populacji krajowej.

Ohar - nielicznie gniazdujący przedstawiciel kaczkowatych. W regionie zaobserwowany w ok. 20-stu gminach, wskazywany jako lęgowy, lub prawdopodobnie lęgowy w ok. 10 z nich. Większość, zwykle pojedynczych stanowisk lęgowych umiejscowiona jest w pasie nadbrzeża, oraz w rejonie Zalewu Szczecińskiego. Największą liczbę stanowisk (7) zlokalizowano w gm.

Nowe Warpno, a populację lęgową na terenie gm. Świnoujście oszacowano na 15 par. Kilkanaście par lęgowych odnotowano ponadto na odstojnikach w gm. Police i Zalewie Kamieńskim, Najdalej wysunięte na południe, zweryfikowane stanowiska lęgowe tego gatunku w zachodniopomorskim odnotowano w dolinie Odry, w gm. Cedynia

Świstun - uznawany za gatunek skrajnie rzadki i nieliczny na terenie kraju. Populacja krajowa jest szacowana na 10 par, jednak liczba ta jest prawdopodobnie zaniżona. Jego występowanie stwierdzono w blisko 40 gminach województwa, najczęściej na przelotach i podczas zimowania. Najliczniej występuje w rejonie Zalewu Szczecińskiego (głównie w gm. Dziwnów, Kamień Pomorski, Wolin), rzadziej pasie Wybrzeża (gm Kołobrzeg, Mielno-pojedyncze stanowiska), w głębi województwa odnotowano lęgi w Nowogardzie (2 pary), Starym Czarnowie (3 stanowiska), Pырzycach (2-3 pary). Ze względu na status tego gatunku (skrajnie rzadki, krytycznie zagrożony), niektóre z lokalizacji na terenie Pomorza Zachodniego wymagają weryfikacji, dotyczy to zwłaszcza relatywnie licznych (bo aż 10) stanowisk z gm. Dziwnów.

Rożeniec - zanikający gatunek kaczki, zasiedlającej łąki nadrzeczne i bagna. Populacja lęgowa w Polsce jest szacowana na 40-60 par. W zachodniopomorskim odnotowany w blisko 30-stu gminach, pojedyncze stanowiska lęgowe zlokalizowano w sześciu z nich.

Szlachar - bardzo nieliczny gatunek kaczki, znany z niewielu stanowisk w północnej Polsce, jego populacja lęgowa w kraju jest obecnie szacowana na 15 par. Na Pomorzu Zachodnim zaobserwowany w kilkunastu gminach podczas przelotów i zimowania. Pojedyncze stanowiska lęgowe wykazano w trzech z nich (Kołobrzeg, Rewal, Gryfino).

Trzmiełojad - ptak drapieżny gniazdujący na nielicznych, rozproszonych stanowiskach w blisko 30-stu gminach naszego województwa. Największą populację lęgową zlokalizowano na terenie „Ostoi Ińskieji” (8 par), po 3 jego stanowiska odnotowano w gm. Białogard, Nowogard, Choszczno, Drawno oraz Szczecinie.

Kania czarna - drapieżny ptak zasiedlający obrzeża lasów, lub większe kępy drzew w pobliżu jezior i rzek. Jest zdecydowanie rzadsza Na Pomorzu Zachodnim, niż spokrewniona z nią kania ruda. Gatunek stwierdzony w ponad 40 gminach województwa, przy czym jako lęgowy, lub prawdopodobnie lęgowy w około połowy z nich, gdzie był lokalizowany przeważnie na jednym - dwóch stanowiskach. Liczniej występował w gm. Świnoujście (3 pary) i terenie „Ostoi Ińskieji” (4 pary).

Kania ruda - dość rozpowszechniony ptak drapieżny znany z kilkudziesięciu gmin Pomorza Zachodniego. Najwięcej 16 par odnotowano na obszarze „Ostoi Ińskieji”, gniazda 2-4 par mieszczą się w rejonie Miedwia. mi, w których stwierdzono najwyższą liczebność kani rudej były: Szczecin (10 par), Nowe Warpno, Kamień Pomorski (8 stanowisk), Wolin (6 stanowisk), Chojna (4-7 par), Myślubórz (3-6 par). Wysoka liczebność stanowisk (13) odnotowano także w gm. Wałcz, nie jest jednak do końca jasne, czy wszystkie lokalizacje z tej gminy dotyczą stanowisk lęgowych.

Bielik - największy gatunek ptaka drapieżnego w Polsce, często występujący w rejonie Pomorza Zachodniego. Stwierdzony w większości gmin województwa, najliczniej występuje w gm. Stepnica (tereny nad Zalewem zamieszkuje najbardziej zagęszczona w Polsce populacja bielika - 7 par na powierzchni 13 km²), Nowe Warpno (29 gniazd dane wymagające weryfikacji), Chojna i Świnoujście (7 par), Drawsko Pomorskie (kilka par). Liczny jest również na obszarze „Ostoi Ińskieji”, gdzie stwierdzono 18 par tego ptaka. Bielik, uznawany za gatunek dość rzadki, zwiększa swoją liczebność, głównie dzięki prowadzonemu od lat programowi jego ochrony.

Błotniak stawowy - jeden z liczniejszych ptaków drapieżnych na Pomorzu Zachodnim, spotykany w prawie każdej gminie województwa. Najliczniej odnotowywany w gm. Myślubórz (ponad 30 par), Wałcz (25 stanowisk), Świnoujście (21 par), Szczecin (20 stanowisk), Wolin (19 stanowisk), Cedynia, Dziwów (16 stanowisk). Na terenie „Ostoi Ińskieji” zlokalizowano 66 par, zaś w rejonie Miedwia -18 par lęgowych tego gatunku.

Błotniak zbożowy – zdecydowanie rzadszy i zasiedlający mniejszy areał niż błotniak stawowy. W Polsce uznawany za gatunek bardzo nieliczny, na Pomorzu Zachodnim odnotowany w ponad 30-stu gminach, jednak brak potwierdzonych lęgów w województwie od lat 90-tych XX w. Najliczniej był spotykany w gm. Kołobrzeg, gdzie naliczono łącznie (miasto i gmina) 7 lęgowych par oraz w gminie Wolin (4 pary).

Błotniak łąkowy - występuje w ponad 30-stu gminach województwa, w większości z nich gniazduje. Najliczniej zasiedla łąki nadmiedwiańskie (11 par), oraz tereny gm. Wolin (8 stanowisk) Kamień Pomorski (5 stanowisk), oraz Trzebiatów (4 stanowiska) Gdzie indziej stosunkowo nieliczny.

Orlik krzykliwy - stanowiska tego gatunku znajdujące się na Pomorzu Zachodnim stanowią jeden z kilku zwartych arealów jego występowania w Polsce (i jedyny taki na wschód od Wisły). Orlika odnotowano w ok. 50-ciu gminach regionu, nigdzie jednak nie występuje zbyt licznie, za wyjątkiem „Ostoi Ińskie”, gdzie zlokalizowano jego 25 stanowisk lęgowych. Ponadto 5 par, prawdopodobnie lęgowych odnotowano w gminie Płoty, 4 stanowiska na terenie Szczecińskiego Parku Krajobrazowego (gm. Stare Czarnowo), Drawieńskiego Parku Narodowego (gm. Drawno), oraz terenach gm. Szczecinek, Złocieniec i Chojna.

Rybołów - bardzo nieliczny drapieżnik związany z terenami leśnymi obfitującymi w płytkie, rybne zbiorniki wodne. Odnotowany w ponad 30 zachodniopomorskich gminach, jako lęgowy zakwalifikowany zwykle na pojedynczych stanowiskach w kilkunastu z nich. Liczniej występuje w gm. Bierzwnik (zasiedlonych 5 z sześciu zlokalizowanych gniazd), ponadto w Cedyni i Świnoujściu (po 3 pary lęgowe).

Sokół wędrowny – niezwykle rzadki gatunek, którego populacja lęgowa w Polsce jest oceniana na więcej niż 10 par. Jedyne znane miejsca gniazdowania na terenie Pomorza Zachodniego znajdują się koło Kluczewa i w Szczecinie. Być może odbywa lęgi także w kompleksach leśnych gm. Bobolice i Borne Sulinowo.

Jarząbek - rzadki na terenie Pomorza Zachodniego, zaobserwowany zaledwie w kilku gminach, jedyne stanowisko lęgowe występuje na terenach gm. Kalisz Pomorski, być może gniazduje na terenie gm. Drawno i Bierzwnik. Ponadto stwierdzony w gminach Goleniów, Przybiernów i Stepnica.

Przepiórka - ten niegdyś liczny gatunek pól i łąk, występuje w ponad 50 gminach województwa zachodniopomorskiego, jednak wielkość lokalnych populacji nie jest zbyt duża. Liczniej notowany: Moryń (34 odzywających się samców na 14 stanowiskach), Choszczno (20-25 par na 9 stanowiskach), Drawno (15-20 par), Płoty i Trzebiatów (po ok. 18 par). Częściej występuje także w gminie Darłowo (11 stanowisk) i Wałcz (16 stanowisk). Oszacowany jako liczny na terenach gm. Mielno.

Zielonka - nieliczny na Pomorzu Zachodnim gatunek chruściela. Odnotowany na pojedynczych stanowiskach lęgowych w kilkunastu gminach województwa.

Kropiatka - gatunek nieliczny na obszarze województwa zachodniopomorskiego, za wyjątkiem kilku jego gmin. Zlokalizowany w ponad 30 z nich, liczniej występował w gminach Dziwnów i Cedynia (12 stanowisk) oraz Wolin (8 stanowisk). Nad Miedziem odnotowano od 4 do 10 odzywających się samców, w „Ostoi Ińskie” stwierdzono zaledwie trzech odzywających się samców. Liczną populację występującą na 40 stanowiskach zaobserwowano w powiecie szczecińskim. Jednak ze względu na nieliczne występowanie w pozostałych częściach województwa (zwykle na 1-3 stanowiskach w gminie), lokalizacje ze Szczecina należałoby poddać weryfikacji i aktualizacji.

Derkacz - dość liczny gatunek w regionie Pomorza Zachodniego. Odnotowany w kilkudziesięciu gminach województwa. Największe skupisko derkacza w regionie zlokalizowano w gminie Stepnica i terenach położonych w obrębie „Ostoi Ińskie” (117 odzywających się samców). Licznie występował także na łąkach przy Redze (gm. Płoty - 30 par, 11 stanowisk, gm. Trzebiatów- 30-39 par), łąkach nad Miedziem (do 34 odzywających się samców), terenach gm. Myślibórz (powyżej 39 par) oraz Golczewo (20-30 par) i Chojnie 29 samców na 14 stanowiskach). Relatywnie dużą liczbę stanowisk stwierdzono ponadto w gminach Dobra Szczecińska (20 stanowisk) i Darłowo (22 stanowiska).

Żuraw - ptak zasiedlający tereny podmokłe, jednak żerujący często na polach. Na Pomorzu Zachodnim lokalnie liczny i bardzo liczny. Ważnym obszarem lęgowym tego gatunku jest „Ostojka Ińska”. Zaobserwowano tam 300 par, co stanowi 2,7% krajowej populacji. Żurawie gniazdują prawie we wszystkich gminach województwa, najliczniej jednak na terenach gmin Płoty (40-50 par na 16 stanowiskach), Moryń (55 par na 37 stanowiskach), Choszczno (kilkadziesiąt par na 12-stu stan.), Białogard (ponad 30 par). Liczne stanowiska odnotowano

ponadto w gm. Wałcz (56 stanowisk), Stare Czarnowo (39 stanowisk) oraz Postomino (29 stanowisk).

Ostrygojad - bardzo rzadki przedstawiciel siewkowatych, odnotowany zaledwie w kilkunastu gminach województwa, przy czym jedynie w kilku jako lęgowy. Główne tereny jego gniazdowania zlokalizowano w gm. Świnoujście (naliczono 5 par) oraz Cedynia (3 stanowiska), natomiast pojedyncze lęgi stwierdzono ponadto w gm. Stepnica i Kołobrzeg – dane z lat 90-tych XX w. konieczne do zweryfikowania.

Sieweczka obroźna - gatunek tworzący na terenie województwa zachodniopomorskiego niewielką populację, skupioną głównie w psie wybrzeża i doliny Odry. Stwierdzony w ok. 20 gminach, najliczniej występował w Szczecinie (od 3 do 8 par) oraz Świnoujściu (6 par). Trzy stanowiska tego gatunku zarejestrowano ponadto w gm. Kołobrzeg.

Biegus zmienny - bardzo rzadki w kraju przedstawiciel bekasowatych (30 par w skali kraju), zaobserwowany na Pomorzu Zachodnim w kilkunastu gminach, miejsca lęgowe zlokalizowano w 9 z nich, przy czym niektóre są prawdopodobnie już nieaktualne. Gatunek ten zarzucił bowiem lęgi koło Dziwnowa, jez. Resko Przymorskie i ujściu Parsęty, a także nad jez. Miedwie. Do wciąż istniejących stanowisk lęgowych zaliczyć można te, znajdujące się na wyspach w delcie Świny (w tym Karsiborskiej Kępie - stwierdzono przed rokiem 2003), jednak występowanie lęgówisk na obszarze gm. Gryfino, Rewal i Cedynia wydaje się wątpliwe.

Batalion - jest kolejnym zanikającym w naszym regionie i kraju gatunkiem bekasowatych, gniazdującym nieregularnie na kilku stanowiskach na Pomorzu Zachodnim i pojawiając się na nich sporadycznie w czasie bardziej mokrych lat – wątpliwe czy jeszcze gniazduje w Polsce!. Ostatnie takie zanikające stanowiska mieszczą się w rejonie Zalewu Szczecińskiego i w dolinie dolnej Odry koło Cedyni. W kilkunastu gminach województwa batalion pojawia się przelotnie.

Dubelt - bardzo rzadki ptak pojawiający się sporadycznie na obszarze naszego województwa. Jedyne stanowisko lęgowe w regionie zlokalizowano w gm. Złocieniec, na mszarze koło jez. Siecino. Brak informacji, czy wciąż istnieje.

Kulik wielki - rzadki ptak związany z terenami bagiennymi i łąkami, na Pomorzu Zachodnim zaobserwowany w ponad 30 gminach, jednak tylko w kilku lęgowy. Stosunkowo najwięcej stanowisk tego ptaka zachowało się w gm. Pyrzyce (3 stan./ 8-12 osobników) oraz w gm. Cedynia, Dziwnów i Wolin.

Słonka - gatunek dość rozpowszechniony (choć nierównomiernie) na obszarze Pomorza Zachodniego, odnotowany w kilkudziesięciu gminach zachodniopomorskich. Najwięcej jego stanowisk lęgowych odkryto w Moryniu i Bierzwniku (16 stanowisk), Wałczu (11 stanowisk) i Drawnie (10 stanowisk). Jako umiarkowanie liczny odnotowany w gminach Białogard i Choszczno.

Łęczak - gatunek borealny, skrajnie rzadki, związany z bagnami, torfowiskami i dolinami rzecznyymi. Pomorze Zachodnie znajduje się na skraju jego zwartego zasięgu. Odnotowany w kilkunastu gminach jako gatunek przelotny i zimujący, stanowisko lęgowe wykazane w dolinie Grabowej (gm. Darłowo), jest już prawdopodobnie historyczne.

Mewa mała - gatunek rzadko rozmnażający się w Polsce, osobniki niełęgowe zaobserwowano w kilku gminach województwa w latach 90-tych XX w. Dwa stanowiska gniazdowania wykazano w gm. Mielno, lęgi zaobserwowano także w rezerwacie Świdwie.

Rybitwa białoskrzydła - rzadko pojawiający się ptak na obszarze naszego regionu, została odnotowana zaledwie w trzech gminach województwa zachodniopomorskiego, w tym na jednym stanowisku lęgowym w rezerwacie Świdwie.

Rybitwa czarna - gatunek dość często spotykany na terenie Pomorza Zachodniego. Odnotowana w kilkudziesięciu gminach zachodniopomorskich, jej lęgowiska zaobserwowano w ok. dwudziestu z nich. Liczniej występuje w gm. Drawsko Pomorskie oraz Dziwnów i Cedynia (po 7 stanowisk), ponadto jedną małą kolonię tego ptaka odkryto na rozlewiskach Drawy (gm. Drawno). W rejonie jez. Miedwie gniazduje ok. 42 par, zaś na terenie „Ostoi Ińskiej” od 9 do 12 par lęgowych.

Rybitwa białoczelna - nieliczny gatunek zasiedlający doliny większych rzek i tereny wybrzeża. Na Pomorzu Zachodnim kilka stanowisk lęgowych znajduje się w dolinie Odry i jej estuarium (gm. Cedynia, Szczecin, Wolin, Dziwnów) oraz na wybrzeżu.

Rybitwa białowasa - gatunek ekspansywny, rozszerzający swój zasięg występowania w kierunku zachodnim. Stanowisko lęgowe znajduje w dolinie Płoni koło Miedwia – 17 par.

Rybitwa rzeczna (zwyczajna) - odnotowana w kilkunastu gminach województwa, nieco liczniej występuje w gminie Cedynia (8 stanowisk), Stare Czarnowo (4 stanowisk), Moryń (3 stanowiska liczące w sumie ok. 10 par), Borne Sulinowo i Szczecinek (3 stanowiska). Cztery pary rybitw rzecznych zlokalizowano w dolinie Płoni koło Miedwia, ok. sześć występuje na terenie „Ostoi Ińskiej”.

Turkawka - populacja zasiedlająca Pomorze Zachodnie charakteryzuje się dość dużym rozproszaniem i niezbyt wysoką liczebnością. Stwierdzona w ponad czterdziestu gminach zachodniopomorskich, liczniej obserwowana na Wolinie (8 stanowisk), Stare Czarnowo i Kalisz Pomorski (5 stanowisk).

Puchacz - gatunek bardzo nieliczny w skali kraju (ok. 270 par lęgowych) najczęściej spotykany w dużych kompleksach leśnych w pobliżu zbiorników wodnych. W zachodniopomorskim, podobnie jak w reszcie kraju zmniejsza swój areal występowania i liczebność. Tym niekorzystnym tendencjom zapobiec mają akcje reintrodukcyjne, wzmacniające lokalne populacje, puchacze wsiedlono m.in. do obszaru Wolińskiego Parku Narodowego. Relatywnie liczna, lokalna populacja zasiedla lasy Drawieńskiego Parku Narodowego, gdzie jeszcze w pod koniec lat 90-tych XX w. zaobserwowano 15 par tych ptaków. Jedna para gniazduje na terenie „Ostoi Ińskiej”. Stanowiska lęgowe zostały zlokalizowane w kilkunastu gminach Pomorza Zachodniego, najliczniej występując w gm. Drawno i Wałcz (4 stanowiska), oraz Borne Sulinowo (prawdopodobnie 2 stanowiska), Puchacza można ponadto spotkać na pojedynczych stanowiskach w gminach: Nowogard Darłowo, Chojna, Barlinek, Tuczno, Szczecinek i Mielno.

Uszatka błotna (sowa błotna) - skrajnie nieliczny ptak niżowy terenów bagiennych, torfowisk i podmokłych łąk, często w dolinach rzecznych. Jej populacja w Polsce jest oceniana na maksymalnie 100 par i podlega znaczącym fluktuacjom, związanymi prawdopodobnie z dostępnością pokarmu i siedlisk. Na obszarze Pomorza Zachodniego odnaleziona w kilkunastu gminach, jednak tylko w kilku z nich gniazduje. Najliczniejszą populację tworzy w gm. Trzebiatów (7-9 par).

Lelek - jest gatunkiem związanym z większymi kompleksami leśnymi, chętnie bytując w siedliskach ekotonowych na ich skraju lasów i suchych łąk lub ugorów, większych polanach śródpolnych, czy nawet zrębach. Rozmieszczenie lelka na Pomorzu Zachodnim jest trudne do oszacowania, ze względu na skryty, nocny tryb życia. Stwierdzono go w ponad 30-stu gminach województwa, w większości z nich tworzy populacje lęgowe. Największa liczba stanowisk została stwierdzona w gminach Białogard (7 stanowisk), Kalisz Pomorski (5 stanowisk), Nowe Warpno i Bierzwnik (4 stanowiska). Około 6 par lerki stwierdzono w rejonie Miedwia, zaś aż 27 par w lasach „Ostoi Ińskiej”.

Jerzyk - średnio liczny gatunek synurbanizacyjny, na Pomorzu Zachodnim prawie wyłącznie występuje na terenach miast. Jedyna populacja zasiedlająca naturalny biotop została zlokalizowana w bukowym lesie na terenie Drawieńskiego Parku Narodowego. Gatunek stwierdzony w ponad czterdziestu gminach.

Zimorodek - umiarkowanie liczny gatunek, rozproszony na terenie całego Pomorza Zachodniego. Zasiedla zadrzewione, brzegi nie zanieczyszczonych zbiorników i cieków. Lęgi zakłada na stromych, piaszczysto-gliniastych zboczach strefy przybrzeżnej. Na Pomorzu Zachodnim spotykany głównie w dolinach rzecznych m.in. Regi, Krapieli, Krępy, Piławy i jej dopływów, Drawy, Brzeźnickiej Węgorzy, Parsęty, Iny, rzadziej brzegów jezior (np. Rosnowskiego, Drawskiego, Jamno). Zaobserwowany w kilkudziesięciu gminach województwa zachodniopomorskiego, najczęściej występował na terenie gminy Wałcz (22 stanowiska), Drawno (14 stanowisk), Moryń (11 stanowisk z 11-13 parami), Recz (8 stanowisk z 20 parami) i Płoty (7 stanowisk, 22 pary). Liczny na obszarze „Ostoi Ińskiej”, gdzie gniazdują 62 pary.

Dudek - gatunek niezbyt często występujący na Pomorzu Zachodnim i zanikający na jego terenie, zlokalizowany w ponad dwudziestu gminach, gniazdowanie stwierdzono w kilkunastu z nich. Największą liczbą stanowisk lęgowych charakteryzują się gminy Wolin (4 stanowiska), Police i Dziwnów (2 stanowiska).

Dzięcioł czarny - rozprzestrzeniony na terenie całego województwa zachodniopomorskiego, lokalnie liczny. Relatywnie duża populacja jest związana z kompleksem Puszczy Drawskiej,

m.in. w gminie Drawno na 7 stanowiskach stwierdzono 60-80 par, zaś w sąsiedniej gminie Bierzwnik - 18 stanowisk tego gatunku. Ważnym siedliskiem są także lasy „Ostoi Ińskie” (91 par lęgowych) i teren Puszczy Bukowej (w gm. Stare Czarnowo stwierdzono 42 stanowiska) i obszar Puszczy Wkrzańskiej (w gm. Nowe Warpno zlokalizowano 27 stanowisk, gm. Szczecin 15, w gm. Police określany jako liczny), nieco mniej liczny w lasach gm. Mirosławiec (20 par) w pozostałych rejonach województwa zdecydowanie rzadszy.

Dzięcioł średni – mniej rozprzestrzeniony i liczny od dzięcioła czarnego, preferuje lasy liściaste z domieszką dębu. Odnotowany w ponad 30 gminach województwa, zdecydowanie chętniej zasiedla zachodnie rejony województwa. Najliczniej występował na terenie „Ostoi Ińskie” (24 pary lęgowe), w gminie Stare Czarnowo (19 stanowisk) i Moryń (5 stanowisk, 5 par). W pozostałych gminach jest mniej liczny.

Dzierlatka - zasiedla tereny ruderalne, ugory i pastwiska porośnięte niską, rzadką roślinnością. Nieliczny na Pomorzu Zachodnim, odnotowany w kilkunastu gminach, w tym na trzech stanowiskach w gm. Mirosławiec.

Lerka – zasiedla skraje suche bory, polany śródleśne i poręby, jak również suche murawy i wrzosowiska. W województwie zachodniopomorskim gatunek niezbyt liczny, rozmieszczony nierównomiernie. Większe populacje lerki spotkać można na terenie Puszczy Bukowej w obrębie gm. Stare Czarnowo (19 stanowisk, 20-30 par), „Ostoi Ińskie” (ok. 27 par) i Puszczy Drawskiej (ok. 60 par). Od 4 do 6 lęgowych par zaobserwowano ponadto w rejonie Miedwia. W trakcie waloryzacji stwierdzona w ponad 30-stu gminach. Największą liczbę stanowisk tego gatunku, poza Starym Czarnowem, zaobserwowano w gminach Borne Sulino (7 stanowisk) i Białogard (5 stanowisk), określana jako liczna także na terenie gm. Choszczno.

Świergotek polny - preferuje biotopy suche i ciepłe, naturalnymi siedliskami tego gatunku są murawy napiaskowe z niską roślinnością i suche wrzosowiska, nie unika jednak obszarów rolniczych i podmiejskich terenów ruderalnych. Na terenie województwa zachodniopomorskiego nieliczny, został odnotowany w zaledwie kilku-kilkunastu gminach. Najwięcej stanowisk świergotka odnotowano w gm. Białogard (5 stanowisk) i Moryń (3 stanowiska), gniazduje również w rejonie Szczecina.

Podróżniczek - nieliczny na Pomorzu Zachodnim przedstawiciel drozdowatych, bytujący na otwartych, silnie podmokłych i zakrzewionych terenach, w dolinach rzecznych, na bagnach i obrzeżach zbiorników wodnych. W zachodniopomorskim występuje głównie w dolinie rzeki Odry i na pobrzeżu Zalewu Szczecińskiego, najliczniej zasiedlając rejon Szczecina (8 stanowisk). Poza tym obszarem zwartego występowania odnotowany w gminach Białogard, Goleniów i Kalisz Pomorski.

Wodniczka - skrajnie nieliczny gatunek związany na terenie województwa zachodniopomorskiego ze słonawami, rzadkimi szuwarami turzycowymi, i podmokłymi łąkami. Głównym obszarem jego występowania w regionie są wyspy w delcie Świny, m.in. Karsiborska Kępa i Warnie Kępy (około 60-90 samców) oraz Bagna Rozwarowskie (8-32 samców). Poza tym rejonem pojedyncze stanowiska występują na obszarze Parku Krajobrazowego Doliny Dolnej Odry oraz na obszarze gm. Trzebiatów (kilka par).

Jarzębatka - jest związana z biotopami charakterystycznymi dla krajobrazu rolniczego, oraz dolinami rzecznyymi. Na Pomorzu Zachodnim gatunek niezbyt częsty. Odnotowano go w ponad dwudziestu gminach, lokalnie może być dość liczny. Największą populację osiąga na łąkach przy jez. Miedwie - ok. 24 par, liczniej występował ponadto w gminach Moryń (11 par na 7 stanowiskach), Trzebiatów (7-11 par), Płoty (9 par), ponadto obserwowana na 7 stanowiskach w gm. Kalisz Pomorski.

Muchówka mała - dość nieliczny ptak związany z drzewostanami, w których składzie dominują, lub przynajmniej stanowią znaczną domieszkę buk i grab. Na terenie województwa zachodniopomorskiego stwierdzony w kilkudziesięciu gminach, rozmieszczony nierównomiernie, lokalne populacje mogą znacząco różnić się liczebnością. Największe zagęszczenie muchołwki małej zaobserwowano w gm. Stare Czarnowo, na terenie Puszczy Bukowej (49 stanowisk), dość licznie występuje również w lasach „Ostoi Ińskie” (37 par lęgowych) oraz w rejonie Drawska Pomorskiego. Niewielką ilościowo populację stwierdzono z kolei na terenie Puszczy Drawskiej, na terenach gmin Drawno, Kalisz Pomorski, oraz Bierzwnik zlokalizowano zaledwie od jednego do trzech stanowisk tego gatunku. Być może przyczyną

tego zjawiska jest mały udział buczyn (zwłaszcza w gminie Bierzwnik), oraz znaczące przesuszenie części kompleksów leśnych wpływające na wielkość bazy pokarmowej tego owadożernego ptaka.

Wąsatka - jej siedliskiem są tereny podmokłe, torfowiska i zarastające zbiorniki wodne z rozległym szuwarem trzcinowo-pałkowym. Na Pomorzu Zachodnim występuje w dość zwartym areale, obejmującym zachodni skraj województwa i tworzącym największe skupienie tego gatunku w skali kraju. Pas ten obejmuje deltę Świny, Zalew Szczeciński i Kamieński, jezioro Świdwie, jezioro Dąbie, Międzyodrze, rejon Cedyni. W skład tego obszaru wchodzi ponadto stanowiska na jeziorze Liwia Łuża i Resko Przymorskie nad Bałtykiem, jez. Łubie koło Myśliborza, jez. Marianowo, oraz zbiorniki koło Choszczna. Wąsatka występuje ponadto w rejonie jez. Mielno. Stanowiska tego gatunku stwierdzono w blisko 40 gminach województwa. Najlicniejszą populację, wynoszącą ok. 360 osobników tworzył on na terenie gm. Świnoujście.

Gąsiorek - gatunek o szerokim spectrum siedliskowym, związany przede wszystkim z otwartym, zróżnicowanym krajobrazem rolniczym, zawierającym obszary porośnięte, luźną roślinnością niską, gęste zarośla oraz drzewa i wysokie krzewy. Występuje licznie na terenie całego regionu, stwierdzony w prawie wszystkich gminach województwa. Liczniejsze populacje zasiedlają teren „Ostoi Ińskiej” (58 par), łąki nad Miedziem (46 par) oraz tereny gmin Moryń (36-47 par na 12 stanowiskach), Płoty (25-35 par na 9 stanowiskach), Trzebiatów (28-35 par), Stare Czarnowo (29 stanowisk).

3.2.4. *Mammalia* (Ssaki)

Wśród kilkudziesięciu gatunków ssaków występujących na obszarze Pomorza Zachodniego, wyróżniono następujące zagrożone, lub wymienione w II załączniku Dyrektywy Siedliskowej gatunki:

nazwa łacińska	nazwa polska	kategoria zagrożenia	status ochronny
<i>Neomys anomalus</i>	rzęsorek mniejszy	LC	brak
<i>Myotis bechsteinii</i>	nocek Bechsteina	NT	DR/OG
<i>Myotis emarginatus</i>	nocek łydkowłosy	EN	DR/OG
<i>Myotis myotis</i>	nocek duży	brak	DR/OG
<i>Vespertilio murinus</i>	mroczek posrebrzany	LC	OG
<i>Barbastella barbastellus</i>	mopek	DD	DR/OG
<i>Nyctalus leisleri</i>	borowiaczek (borowiec leislera)	VU	OG
<i>Castor fiber</i>	bóbr europejski	brak	DR/czOG
<i>Cricetus cricetus</i>	chomik europejski	DD	brak
<i>Glis glis</i>	popielica	NT	OG
<i>Canis lupus</i>	wilk	NT	DR/OG
<i>Lutra lutra</i>	wydra	brak	DR/czOG
<i>Halichoerus grypus</i>	foka szara	EN	DR/OG
<i>Phocoena phocoena</i>	morświn	LC	brak
<i>Bison bonasus</i>	żubr	EN	DR/OG

* skróty wyjaśnione na str. 47

Rzęsorek mniejszy występuje na terenach podmokłych, zatorfionych i bagiennych, oraz w pobliżu zbiorników wodnych i cieków. W województwie zachodniopomorskim spotyka się go relatywnie rzadko, stwierdzono ten gatunek w ok. 11 gminach. Cennym elementem fauny Pomorza Zachodniego jest chiropterofauna, która w wyniku procesów synurbanizacji, w dużej mierze stała się częścią fauny miast. Proces ten dotyka w różnym stopniu wszystkie z 14 gatunków nietoperzy zidentyfikowanych na terenie naszego województwa. Najcenniejsze gatunki nietoperzy charakteryzowały się bardzo ograniczonym arealem i częstotliwością występowania. Nocek łydkowłosy, zlokalizowany został tylko w jednej z zachodniopomorskich gmin - Stepnicy, zaś jedynym stanowiskiem nocka Bechsteina są tereny Cedyńskiego Parku

Krajobrazowego. Do rzadkich przedstawicieli naszej chiropterofauny należą ponadto borowiaczek (stwierdzony w trzech gminach) oraz mroczek posrebrzany i mopek, zlokalizowane w 5–ciu gminach. Obydwa te gatunki najliczniej występują w gminie Mirosławiec, gdzie odnotowano je na kilku stanowiskach. Znacznie częściej występuje natomiast nocek duży, odnotowany w 12 gminach województwa. Dość dużą populację tworzy on w Szczecinie, gdzie odnaleziono 8 stanowisk jego zimowania.

Dzięki konsekwentnie prowadzonej reintrodukcji, bóbr jest obecnie jednym z szerzej rozpowszechnionych na Pomorzu Zachodnim cennych gatunków ssaków. Występuje w ponad 40 gminach naszego województwa. Szczególnie liczne populacje stwierdzono w gm. Mirosławiec, Borne Sulinowo, Wałcz i terenie „Ostoi Ińskie”. Na terenie Borne Sulinowo zidentyfikowano 14 rodzin bobra szacując lokalną jego populację na 56 osobników. Na obszarze „Ostoi Ińskie” stwierdzono 143 miejsca występowania tego gryzonia. Liczne stanowiska bobra znajdują się na terenie gmin Drawno (7-8 stanowisk), Czaplinek (co najmniej 8 stanowisk), Szczecinek (powyżej 10 stanowisk) oraz Gryfice (8 stanowisk). Najnowsze dane wskazują na ekspansję bobrów na nowe obszary i wzrost ich liczebności. W samej tylko Korytnicy zlokalizowano 15 stanowisk ze śladami bytności bobra, zaś w gminie Bierzwnik 20 takich miejsc. Obszarem szczególnej aktywności bobrów jest Pojezierze Wałęckie, w szczególności istniejące w tym rejonie systemy rzeczne Piławki, Dobrzycy i Piławy. Stwierdzono tam sto kilkadziesiąt miejsc bytności bobrów. Wydaje się, że gminy Wałcz i Tuczno są obecnie obszarem najliczniejszego występowania bobrów w naszym województwie.

Do faunistycznych rzadkości na Pomorzu Zachodnim należy popielica, charakterystyczny nadrzewny gryzoń zamieszkujący stare, zwarte kompleksy lasów liściastych i mieszanych. Stwierdzono jej występowanie na pojedynczych stanowiskach w zaledwie kilku zachodniopomorskich gminach (m.in. Goleniów, Płoty, stare Czarnowo), często dzięki procesom reintrodukcji.

Wilk prawdopodobnie nie tworzy na Pomorzu Zachodnim stałej populacji, sporadycznie penetrując nasz region. Stwierdzono jego występowanie m.in. w kompleksach leśnych koło Cedyni, Puszczy Drawskiej i Nadleśnictwie Mirosławiec, które jest dla niego naturalnym szlakiem migracyjnym. Być może pojawia się na terenach Puszczy Goleniowskiej i w lasach Borne-Sulinowa.

Wydra charakteryzuje się szerokim rozprzestrzenieniem na obszarze Pomorza Zachodniego, w ostatnim okresie dynamicznie zwiększając swój zasięg występowania. Zasiedla szereg rzek (od niewielkich cieków jak np. Gardominka, Wołacza, Lubieszowa, Korytnica, Kaczynka, Ogardna), po największe rzeki regionu (Odra, Ina, Rega) i zbiorników wodnych różnego typu od drobnych oczek po duże jeziora (jak np. Ińsko, Pile, Komorze) potrafiąc, jako zwierzę ziemno-wodne skolonizować oddalone zbiorniki bezodpływowe. Stwierdzono jej występowanie w kilkudziesięciu gminach województwa, najliczniejsze populacje występują na południu regionu w gminach Bierzwnik, Recz, Drawno, Mirosławiec, Borne Sulinowo. Populację zasiedlającą „Ostoje Ińską” oszacowano na 30-40 rodzin, stwierdzając przy tym 233 miejsca pobytu wydr.

Istniejąca populacja żubrów na Pomorzu Zachodnim powstała w wyniku introdukcji odbywanej kilku falowo - pierwsze wsiedlenia miały miejsce na wyspie Wolin, następne w Nadleśnictwie Mirosławiec (ok. 30 osobników), oraz na terenie „Ostoi Ińskie”, (16 osobników).